

GLAS RAVNICE

Glasilo Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini

Broj 32

Subotica, kolovoz 1993.

Cijena: 5.000.000 din / 2000 HRD

**Zamjenik lorda Owena
posjetio DSHV**

UPOZNAVANJE SA SITUACIJOM

Subotica - Gospodin veleposlanik Jean-Pierre Maset (Žan-Pjer Mase), zamjenik lorda Owena posjetio je 23. srpnja DSHV, i u jednoipolsatnom razgovoru sa gg. Belom Tonkovićem i Ivanom Poljakovićem razgovarao o situaciji Hrvata u republikama Srbiji i Crnoj Gori, te o mogućnostima rješenja hrvatskog pitanja u tim republikama. Cijeli razgovor je protekao u srdačnoj i radnoj atmosferi i bit će samo jedan u nizu pripravnih razgovora za pregovore.

(i.p.)

**ODRŽANA SJEDNICA
VIJEĆA DSHV**

**HRVATSKO NACIO-
NALNO VIJEĆE NA
JESEN**

**DSHV i DZVM posjetila delegacija Europske
demokratske Unije (EDU)**

KORAK DO PRIJEMA

Subotica - Delegacija EDU, na čelu s njenim Izvršnim tajnikom gospodinom Andreasom Kohlom (Andreasom Kolom) posjetila je 12. srpnja Demokratski savez Hrvata u Vojvodini i Demokratsku zajednicu vojvodanskih Mađara. Tijekom posjeta sa svojim domaćinima razgovarali su o političkoj situaciji u Vojvodini, poštivanju ljudskih i građanskih prava, te o situaciji u kojoj se Hrvati, Mađari i druge manjinske zajednice nalaze u Vojvodini. Osobito je bilo riječi o uskraćivanju dozvole za rad stalnim promatračkim misijama KESS-a u Srbiji i Crnoj Gori.

Kako naći rješenje?

Europska demokratska Unija je probna organizacija stranaka demokratskog centra u Europi, tj. demokršćanaskih i narodnih stranaka sa sjedištem u Beču. To je trenutno najjača asocijacija demokratskih političkih snaga u Europi, a DSHV se nalazi pred prijemom u ovu Uniju.

ZKvH.org

Obećana zemlja Srbija

"TAKO (VAM I) TREBA"

• Narod je doveden na prosjački štap • Nebeski narod u zemaljskom paklu • Jedna plaća za dva sapuna

Na prošlim izborima, prosinca 1992. slogan Socijalističke partije "tako treba" čuo se svakih pet minuta, bilo da ste slušali radio ili gledali televiziju, a pripadnici socijalista i njihovi simpatizeri ponosito su ponavljali "tako treba".

Iako je oporba uporno tvrdila da ne treba tako, ipak je većinski narod, većinu svojih glasova dao onima koji znaju "kako treba". Tako su socijalisti odnijeli uvjerljivu pobjedu, i evo, za samo pol godine, sve što su uspjeli pokazati je kako NE treba.

Kako li se samo osjećaju sada umirovljenici, koji su, ruku na srce, bili glavni pobornici Miloševićeve politike!? Prava je rijetkost da je netko od njih dobio veću mirovinu od 10 DEM, a mnogo je onih koji su, sramota je i kazati, dobili jedva 2 DEM (50.000.000 1.kolovoza). Što je mogao čovjek kupiti sa takvom mirovinom? Mogao je kupiti desetak toalet papira, ili jedan malo bolji sapun, ili 1 kg deterdženta, a da bi kupio sve ove "luksuzne" stvari odjednom, trebalo bi mu najmanje tri mirovine ili jedna dobra plaća. Naravno, pitate se što će mu toalet papir kad ionako nema što jesti, a s obzirom da nema što jesti ne mora ni ruke prati, a bez deterdženta se može nekako preživjeti. Možda bi stoga umjesto tih "luksuznih" stvarčica bolje bilo kupiti 8 kg krumpira, i eto rješenja: svakog dana po dva krumpirića, doduše sitna, jedan ujutru kuhan, drugi navečer pržen (radi raznovrsnosti u prehrani). Oni pak umirovljenici koji bi se rađe opredijelili za piće mogli bi kupiti pola litre stolnog vina. Što bi im preostalo nego ispiti to vino "na ex" i tako "proslaviti" Miloševićevu pobjedu ili pak ispijati to vino malo po malo svakog dana, gutljaj po gutljaj u ove vruće dane. Sistem kap po kap. Ne treba pretjerati ni u jelu, ni

u piću. Tako treba. A ako bi netko htio svakoga dana oprati ruke sapunom, pojesti mala dva krumpirića, srknuti vino, i upotrijebiti fin toaletni papir - e taj bi se već morao baviti nekim "dodatnim poslicima".

Sveučilišni profesor je dobio plaću vrijednu 25 DEM i to samo ako je istog dana uspio kupiti marke za dinare. Ta plaća se smatra za srpanj mjesec veoma dobrom. Čovjek može birati -

ubiti se - ili ostati živ i smišljati kako ubiti nekog drugog - ili se baviti nezakonitim radnjama da bi preživio. Teško je naći neki pametniji izbor. Tako treba. Profesor može od svoje plaće kupiti veliku bocu coca-cola, otići biciklom u prirodu, ako ima snage, i polako ispijati bocu cijeli dan, a ako bude sjedio u hladu možda dotekne nešto i za sutra. Ako pak profesor ne voli coca-cola, može za plaću kupiti 10 litara benzina, na crno naravno, jer ga u redovnoj prodaji nema. Sa tih deset litara može otići do Beograda i "pokloniti"

se Miloševiću. Da bi se vratio morat će sačekati slijedeću plaću, no pitanje je hoće slijedeća plaća biti dovoljno velika da profesor kupi dovoljno benzina da bi se mogao vratiti kući. U suprotnom, morao bi se "sagnuti", te stopirati strance iz te neprijateljske Europe, koji su se urotili protivu nas i zbog kojih imamo embargo i koji su krivi za sve. Ako profesora pak ne zanima ni benzin, već na primjer nove cipele - e to već postaje pusta želja, jer za nove cipele trebaju najmanje dvije "dobre" plaće. Zamislite ako taj profesor još hoće i jesti!? E baš su se ljudi izbezobrazili! Nazdravlje! Tako treba!

Seljak je prošao "najbolje", radio je, radio i na kraju se našao na "pozitivnoj nuli". Baš kako treba. Pokrajina mu obećavala 34 pfeniga za kg žita, Republika 24, a dok je dinar stigao do seljaka vrijednost mu je bila 5 do 9 pfeniga po kg žita, u ovisnosti o tome tko je brže našao dilera. Kad je seljak preračunao uloženi rad, oranje, sjeme, đubrivo, kombajniranje i dobijen novac nakon žetve, uvidio je da je u najboljem slučaju na istom. Država je dobila žito, a on ništa. Tako treba. Ipak, seljak je "zadovoljan", nitko mu nije čupao brkove, a ima još i žita na tavanu, a dok ima žita bit će i kruha, finog domaćeg, a i voda na salasu je besplatna, ne treba ni pfeniga, a pilići trče li trče na sve strane. Jedino ne zna seljak kako će na godinu, računa, valjda će već socijalisti reći kako treba.

Eh, kako se nekad dobro jelo! A danas netko drugi jede nas, izjeda naš rad, naš trud, nagriza barokne fasade naših gradova, našu kulturu, našu dušu, vodi nas sigurnim koracima u ovozemaljski pakao i još nam se usput i sprda govoreći: tako (vam i) treba.

Piše: mr. Bela Tonković, predsjednik

POVIJEST DUGO PAMTI!

Nitko se ne usuđuje reći da nam prijetite nemiri, otimačine, pljačke... • Koncem srpnja mučki je ubijena jedna naša tročlana obitelj u Kukujevcima u općini Šid

U razgovorima s dužnosnicima u Europi u svibnju ove godine svi su izrazili simpatije prema nama i našem radu, kao i spremnost da nam pomognu, ali su isto tako rekli da će naša budućnost bitno ovisiti o našem zalaganju za našu budućnost.

To je i normalno. Zašto bi se drugi više zalagali za nas nego mi sami?

Često sam govorio o potrebi da stalno pokazujemo volju i odlučnost za **ostanak, opstanak** i stvaranje **budućnosti**.

Zalaganja pojedinaca oko ostvarenja tih ciljeva mogu biti vrlo važna i svake hvale vrijedna, ali pravi rezultati će se moći postići jedino osmišljenim i koordiniranim radom sposobnih i predanih pojedinaca unutar dobro funkcionirajuće organizacije. Za nas je jedino DSHV takva organizacija - svidalo se to nekome ili ne. DSHV ima jasne ciljeve, jasan program, zna kako će ih ostvariti, poznat je i priznat, kako na unutarnjepolitičkom, tako i na vanjskopolitičkom planu. A na svakome od nas je hoćemo li svoje sposobnosti i znanje staviti u službu svojega naroda ili ne. Povijest dugo pamti.

Predstoji nam teška zima

Poznati njemački publicist **dr. Carl - Gustav Stroehm** (Karl - Gustav Štrom) nedavno je napisao u

jednom svojem komentaru da Hrvati odluke o svojoj budućnosti moraju donositi sami i da ta samoća ponekad može biti paklenski teška.

Pitanje opstanka će vrlo brzo - već na zimu - biti vrlo goruće. Predstoji nam, naime, strahovito teška zima. Ne treba nikome objašnjavati koliko smo osiromašili - spali smo na razinu ljudi u najsiromašnijim dijelovima Sahel zone u Sahari. Sve je upropašteno. Ne znamo što ćemo jesti, čime ćemo se grijati, iz čega ćemo na jesen kupiti školske potrepštine za svoju djecu. Izbit će socijalni kaos. Ako ljudi ne mogu na pošten način nahraniti se i zaštititi se od zime, onda će pokušati i na drugi način. Nitko se ne usuđuje jasno i glasno reći da su to onda u pitanju nemiri, otimačine, pljačke...

Svatko odlučuje za sebe

Vladajuća koalicija nije sposobna spriječiti to. Ona nas je sve prisilila u ovu situaciju, jer nije sposobna promijeniti svoje poglede, stavove i programe. Kaže se da svaki narod ima vlast kakvu zaslužuje, i da mu tako i treba. Zato će ona pokušati igrati vatrogasca koji je sam potpalio vatru. Ne može je ugaziti, ali zato grčevito traži na koga će svaliti krivnju. Vladajuća koalicija će se pokušati spasiti svaljujući krivnju na organizacije manjina - dakle, i na nas - a onda i na srpsku oporbu. S time moramo biti načisto, na to se moramo pripremiti - ali u mišju rupu nećemo!

Koncem srpnja ove godine mučki je ubijena jedna naša tročlana obitelj u Kukujevcima, općina Šid. Već dvije godine se vrše strahoviti pritisci na Hrvate u toj općini da se isele. Bilo je prijetnji, batinanja, paljenja imovine, bacanja bombi na kuće u kojima žive Hrvati. Državna vlast na sve to nije reagirala, jer radi se, eto, o Hrvatima. Mnogi su morali otići usljed toga terora, ali mnogi su i ostali. I obitelj koja je sada mučki ubijena, ostala je. Bila je vrlo ugledna i poštovana; odlučno su se odupirali "dobrovoljnoj zamjeni imanja". Grijech im je bio što su Hrvati. Gospođa Margit Savović, savezna ministrica za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, na televiziji još uvijek poriče da se u SRJ Hrvati teroriziraju. Dao Bog da i ona doživi takav ne-teror!

Mi smo i o ovoj tragediji obavijestili međunarodne faktore, makar će ona govoriti da "ružimo državu". Za nju očito nije problem lopov, već onaj koji na lopova ukazuje.

Ova nas tragedija ne smije preplašiti. Ta je obitelj za sebe donijela odluku i zasljedila je. Oni su za nas svijetli primjer ljubavi prema rodnom domu, ali i opomena što nam valja činiti da se takve tragedije više ne događaju. I odlučiti. U donošenju te odluke nitko nam neće pomoći.

DSHV predlaže: OSTATI, OPSTATI i graditi BUDUĆNOST!

Održana sjednica Vijeća DSHV

KORAK NAPRIJED

Hrvatsko nacionalno vijeće u rujnu • Izborna skupština DSHV-a u studenom

U subotu 24. srpnja 1993. u Subotici je održana sjednica Vijeća DSHV. Na dnevnom redu je bilo šest točaka: izvještaj o radu DSHV i Predsjedništva u proteklom periodu, situacija u Podružnicama i mjesnim organizacijama, Hrvatsko nacionalno vijeće, humanitarna pomoć, tajništvo DSHV, smjernice za dalji rad.

Po prvoj točki dnevnog reda predsjednik mr. Bela Tonković je između ostalog rekao:

Rad DSHV se u razdoblju od zadnje sjednice usmjeravao na ostvarenje osnovnih ciljeva DSHV koji su bili definirani na Skupštini DSHV 12.7.1992. godine i koje možemo izraziti u tri riječi: OSTATI na pradjedovskim ognjištima u Srijemu, Banatu i Bačkoj, OPSTATI i sebi i svojoj djeci STVORITI čovjeka dostojnu budućnost.

Rad na ostvarenju tih ciljeva odvijao se pod vrlo teškim okolnostima pravog progona Hrvata i uništavanja svega što je hrvatsko, što se događalo ponajviše u Srijemu, ali i drugdje. Upravo zbog toga progona sad nisu ovdje među nama mnogi članovi Vijeća koji ni uz junačke napore više nisu mogli izdržati pritiske i teror. Znamo da su oni duhom i nadalje među nama - i mi smo s njima duhom sjedinjeni. Nadamo se da će se u novoj sredini snaći i u njoj - ponajviše u Hrvatskoj - naći svoju sreću.

Mi koji smo ostali ovdje radili smo koliko smo mogli oko ostvarenja gore spomenutih strateških ciljeva kako na međunarodnom polju, tako i na unutrašnjepolitičkom polju.

Ipak bih želio reći nekoliko riječi o glavnim događajima i susretima tijekom proteklog razdoblja.

I. MEĐUNARODNA RAZINA

Nastojanja da se zaustavi progon Hrvata u Srijemu, da se ljudima olakša život i da se ostvare naši zahtjevi za definiranjem statusa hrvatskoga naroda u Republici Srbiji i Republici Crnoj Gori određivala su rad Predsjedništva DSHV prije svega prema

1) KONFERENCIJI O BIVŠOJ JUGOSLAVIJI i njezinoj Radnoj grupi za pitanja ljudskih prava i prava manjina. Dogovoreno je s predsjednikom te radne grupe gosp. ambasadorom dr. Ahrens-om da ćemo

a) stalno registrirati povrede naših ljudskih, građanskih i kolektivnih prava, njih o tome obavještavati, a oni će pokušati smiriti situaciju razgovorima sa Saveznom vladom;

b) da ćemo intenzivno razrađivati mogućnosti rješenja hrvatskoga pitanja u SR Jugoslaviji na osnovi 2. poglavlja Izvješća KESS-u.

Kontakti s tom Radnom grupom su se vremenom prorijedili, jer je koncem rujna 1992. godine postavljena Promatračka misija KESS u SR Jugoslaviji, a jedan njezin ured smješten je i u Vojvodini, u Subotici. Radna grupa je, međutim i nadalje bila redovito obavještavana o svemu što se ovdje događa, ali sam svakidašnji rad obavljala je

2) MISIJA KESS-a. Ona je imala gotovo svakodnevne kontakte s nama i vrlo intenzivne kontakte s Hrvatima po cijeloj Vojvodini. Smatramo da je njezino prisustvo u Vojvodini bilo pozitivno. Zahvaljujemo se svakom članu Misije za njegov trud i žao nam je što je cijela akcija Promatračke misije KESS-a morala biti okončana. Predlažem da generalnom tajniku KESS uputimo pismo podrške njihovom radu i zahvale za sve što su učinili za nas.

3) Da bismo imali dovoljno jaku podršku na međunarodnom polju, DSHV se mora uključiti u odgovarajuće međunarodne organizacije. Postoje dvije vrlo utjecajne međunarodne organizacije čiji članovi bismo morali biti:

a) FEDERALISTIČKA UNIJA EUROPSKIH NARODNIH GRUPA (FUEV) čiji smo članovi postali u svibnju 1993. godine i

b) EUROPSKA DEMOKRATSKA UNIJA za čije članstvo sada radimo. Imamo dobrih izgleda da uskoro budemo primljeni i za njihovog člana.

c) Ovdje svakako treba spomenuti i činjenicu da su pojedinci od nas članovi i TRANSNACIONALNE STRANKE Marca Pannelle putem koje imamo pristup medijima u Italiji i dijelu Francuske, kao i u Europski parlament i Europsko vijeće. Gospodin Ante Skenderović i ja smo sudjelovali na Kongresu te stranke u Rimu u veljači 1993., a gosp. Ante Skenderović i na Sjednici Središnjeg odbora u Sofiji upravo ovih dana.

4) EUROPSKI INSTITUT ZA PITANJA OČUVANJA MIRA I RJEŠAVANJE KONFLIKATA pozvao je našu stranku da sudjeluje na jednom međunarodnom seminaru u Bad Schlainingu u Austriji na kojem se tijekom četiri dana tražila one točke rješenja konflikta na našim područjima koje nisu sporne. Na tomu seminaru su sudjelovali predstavnici svih važnijih političkih snaga iz Hrvatske i SR Jugoslavije, a rezultat je jedan dokument koji je prihvaćen od svih, osim od pobunjenih Srba iz Hrvatske. Taj dokument ne isključuje mogućnost dogradnje. On je poslat svim sudionicima, Mirovnoj konferenciji i KESS-u.

5) Tijekom proljeća 1993. nastala je opasnost da hrvatsko pitanje u SR Jugoslaviji bude zasjenjeno događajima u Hrvatskoj i u BiH. Zato je poduzeto poduzeće putovanje po Mađarskoj, Austriji i Njemačkoj, gdje su posjećena Ministarstva vanjskih poslova, sve važnije demokratske političke snage, obnovljene su stare, a uspostavljene nove veze sa sredstvima informiranja i održano je više predavanja našim ljudima na radu u tim zemljama.

Svi sugovornici su upoznati s našim problemima i obećali su da će nam pomoći u okviru svojih mogućnosti. Svi su, međutim, upozorili na to da SAMI moramo biti odlučniji i aktivniji u radu oko ostvarenja naših ciljeva.

6) Vrhunac nastojanja rješenja našeg pitanja je svakako PRVA SLUŽBENA POSJETA DSHV REPUBLICI HRVATSKOJ od 1.7. do 4.7.1993. U okviru ove posjete dogovo-

VIJESTI

reno je s najvišim državnim poglavarstvom Hrvatske kako Republika Hrvatska može pomagati Hrvatima u SR Jugoslaviji uzimajući u obzir svoje mogućnosti i poštivajući pravila međunarodne diplomacije.

Definirano je:

a) da je u INTERESU HRVATSTVA DA HRVATI NA ISTOČNOM RUBU HRVATSKOGA NACIONALNOG KORPUSA OSTANU ŽIVJETI NA SVOJIM PRADJEDOVSKIM OGNJIŠTIMA GRADEĆI NA TIM PODRUČJIMA SVOJU BUDUĆNOST.

b) Republika Hrvatska će politički, diplomatski i putem sredstava informiranja podržavati nastojanja DSHV oko ostvarenja toga cilja, a i sama će poduzeti sve potrebne korake da se zaustavi teror nad nama i pristupi mirnom rješavanju našega pitanja,

c) Hrvatska će u okviru svojih mogućnosti prihvatiti svakoga Hrvata koji ne bude mogao izdržati pritiske.

II. UNUTRAŠNJE POLITIČKO PODRUČJE

Rješenje hrvatskoga pitanja u Srbiji i Crnoj Gori, tj. SR Jugoslaviji mora se tražiti i na unutrašnjepolitičkoj razini.

Još od vremena kada smo predali naš zahtjev za rješanjem našeg statusa i uvođenjem kulturne autonomije Hrvatima (31.5.1991.) DSHV STALNO nastoji uspostaviti dijalog s državom.

1) S PANIĆEVOM VLADOM je taj dijalog bio započeo, obećavao je dobar nastavak, ali je padom Panićeve vlade prekinut. S gosp. prof. dr. Momčilom Grubač, saveznim ministrom za pitanja ljudskih prava i prava manjina više smo puta razgovarali i gotovo svi naši zahtjevi su ušli u Teze za izradu saveznog zakona o manjinama. Ono što nije ušlo, smatramo, moglo je još biti ugrađeno u Zakon. O direktnom razgovoru s premijerom Panićem izvještaj je objavljen u Glasu ravnice. Padom vlade premijera Panića došlo je do prekida razgovora.

2) 15.6.1993. delegacija DSHV (Tonković, Poljaković, Kiš, Golubović) posjetila je gosp. prof. Margit Savović, saveznu ministricu i nasljednicu prof. dr. Grubača. Pokušali smo nastaviti razgovor koji je započeo s gosp. Grubačem, međutim je g.-da Savović odmah rekla da nova vlada vodi novu politiku. Iznijeli smo joj naše poznate zahtjeve, a ona ih je SVE odbila s obrazloženjem da nisu u skladu sa zakonima i ustavima Srbije i Jugoslavije. Kasnije je to opovrgla, pa bismo joj bili zahvalni kada bi nam rekla koji naš zahtjev nije odbila. Svoj debakl u razgovorima s nama ona i njezino ministarstvo pokušavaju sakriti na taj način što stalno uspoređuju nas sa Srbima u Hrvatskoj. Mi smatramo da nas se ne može uspoređivati, jer mi nismo digli pobunu protiv Srbije, što mi nismo odgovorili na teror nad nama niti jednom pljuskom,

niti jednim razbijenim prozorom i što mi ustrajno nastojimo naš problem riješiti mirnim, demokratskim i političkim sredstvima. Srbima su u Hrvatskoj zagwarantirana prava i kulturna autonomija, a u SR Jugoslaviji s nama se ni ne želi ozbiljno razgovarati. Gospođa Savović očito ne zna za pravno pravilo "Abusus non tollit usum" - ako se neki zakon krši, time se on ne ukida. Ako se prava Srba u Hrvatskoj krše, onda to treba progoniti, a nama se ovdje čak ni ne priznaju nikakva kolektivna prava - pod izgovorom kršenja prava Srba u Hrvatskoj!

Mi imamo legitimitet

Na razini Republike Srbije do danas nismo uspjeli uspostaviti nikakav razgovor s vlastima.

Na razini AP Vojvodine, 22.6.1993. Skupština APV glasanjem odbija da stavi na dnevni red hrvatsko pitanje. To je dakle službeni stav APV!

O svemu tome će biti još mnogo govora i na Mirovnoj konferenciji, a ako netko smatra da je iznošenje negativnog stava države prema Hrvatima koji su njezini državljani "ruženje države" onda je to - njezin problem kojeg može riješiti SAMO PROMJENOM VLASTITOGA STAVA PREMA HRVATIMA.

3) U proteklom razdoblju bili su i IZBORI NA SVIM RAZINAMA na kojima je DSHV sudjelovao samostalno na svim razinama. Na pokrajinskoj i općinskoj razini sudjelovali smo u suradnji s DZVM.

Na izbore smo izišli samostalno s namjerom da izmjerimo svoju snagu, tj. koliko je naš program prihvaćen od Hrvata, jer drugi za nas sigurno nisu glasali. Rezultati su poznati: za DSHV je glasala većina Hrvata, pa prema tome DSHV je JEDINI legitimni predstavnik Hrvata u Vojvodini.

U Saveznoj skupštini i Republičkim skupštinama namamo ni jednog poslanika, u Skupštini Vojvodine imamo jednoga, a u općinskim skupštinama imamo 12.

Da li možemo biti zadovoljni tim rezultatom ili ne - procijenite sami!

Ja smatram da smo postigli dva osnovna cilja:

a) provjerili smo svoju legitimnost i nitko nam je više ne može osporavati;

b) postavivši kandidate svigdje gdje god smo mogli, na od države kontroliranim izborima HRVATI SU IZABRALI LJUDE KOJI IMAJU LEGITIMITET OD HRVATSKOGA NARODA na ovim područjima.

Bilo bi i meni mnogo draže da smo uspjeli imati poslanike na svim razinama, ali makinacije vladajuće koalicije s granicama izbornih jedinica su to onemogućile. Ovaj put.

4) FOND A. G. MATOŠ za stipendiranje učenika i studenata radio je u školskoj godini 1992 - 1993. Putem fonda pomagano je učenicima i studentima oko smještaja u domove i financijski putem stipendija. I u školskoj godini 1993 - 1994 fond će raditi - sigurno još i bolje.

5) Katastrofalne gospodarske prilike u SR Jugoslaviji samo su dijelom posljedica sankcija. Glavni razlozi su imperijalistički apetiti crveno-crne koalicije, njezina nesposobnost da pristupi rješavanju političkih problema u vezi rata, povreda ljudskih i građanskih prava, kao i kolektivnih prava pripadnika manjina, te transformacije društvenoga vlasništva.

Nije teško predvidjeti socijalnu katastrofu koja nas očekuje ove zime - zahvaljujući upravo njima.

Do ostvarenja našega cilja još je dug put. Ali najveći dio puta smo već prešli. Stekli smo povjerenje demokratskih snaga, uzdignili smo hrvatsko pitanje na međunarodnu razinu. Bez rješavanja našega pitanja nema rješenja za SR Jugoslaviju.

Mi svojom demokratskom borbom doprinosimo rješavanju jednog od problema zbog kojih su Republike Srbija i Crna Gora stavljene pod embargo i sankcije. Naš rad nije usmjeren protiv države, nego baš naprotiv: našom demokratskom borbom doprinosimo rješavanju koje će biti dobro za sve - i za nas.

Izvještaj gospodina predsjednika je jednoglasno usvojen.

Nakon usvajanja izvještaja uslijedilo je detaljnije izvješće o stanju u Podružnicama i Mjesnim organizacijama. Opće je stanovište da i dalje ima povreda ljudskih prava, mada se situacija nešto smirila dolaskom promatrača KESS-a. Također je izražena bojazan od pogoršanja situacije, nakon što je otkazano gostoprimstvo promatračkoj misiji KESS-a.

V I J E S T I

Što se tiče Hrvatskog nacionalnog vijeća (HNV), razmotren je prvi nacrt Statuta i dogovoreno je da se prvog tjedna rujna sazove nova sjednica Vijeća koja bi se bavila samo tim pitanjem i vjerojatno bi se tada i utvrdio datum osnutka HNV.

Bilo je zatim govora o predstojećoj zimi i gladi koja nam kuca na vrata te su se razmotrile mogućnosti humanitarnog djelovanja i pomaganja čovjeka u nevolji.

Tajništvu stranke je otežan rad obzirom da je tajnik, Petar Skenderović na profesionalnom radu u općini i ne stigne obavljati i sve poslove tajnika. Kod ove točke je usvojen zaključak da se ova problematika rješava zajedno sa rješavanjem kadrovskih pitanja oko HNV na narednoj sjednici.

Što se tiče daljnih smjernica riješeno je da se krajem kolovoza održi godišnja skupština Subotičke podružnice na kojoj će se izabrati i novi predsjednik, zatim ove jeseni, po mogućnosti u rujnu bi trebalo osnovati i Hrvatsko nacionalno vijeće, a do kraja studenog ove godine se planira i Izborna skupština stranke, obzirom da članovima predsjedništva ističe četvorogodišnji mandat.

(i.p.)

DSHV u jednim od najpoznatijih novina svijeta**BELA TONKOVIĆ DAO INTERVIEW "THE NEW YORK TIMESU"**

Subotica - Novinarka "The New York Timesa" Judith Ingram (Džudit Ingram) koja za ovaj ugledni američki list piše članak o Hrvatima u Vojvodini i o DSHV, posjetila je 5. kolovoza ured DSHV i intervjuirala predsjednika stranke gospodina Belu Tonkovića.

Pošto interes za rješenje položaja Hrvata u Vojvodini i u Americi raste, novinarki je predsjednik Tonković iznio stavove DSHV glede odnosa državnih struktura, sudstva, policije i ostalih relevantnih činilaca spram problema Hrvata u Vojvodini. Gospodin Tonković se posebno osvrnuo na već uobičajene izjave Margit Savović, savezne ministrice za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, kako u SRJ nema primjera kršenja ljudskih i nacionalnih prava Hrvata.

(i.p.)

U Subotici nakon "dulje" vremena**BUDIMO VAS BOMBOM**

Subotica - Nakon veljače 1991. kada je pred vrata Katedrale postavljen eksploziv, a počinitelj do sada nije otkriven, stanovnike užeg centra grada 20. srpnja je oko 23 sata probudila snažna detonacija čiji je "epicentar" bio u ulici Tivadára Felegija (Tivodara Felegija).

Protiv Nikole Bojanića (25) iz Subotice, odbornika u Skupštini općine i člana SRS podneta je krivična prijava od strane subotičkog MUP-a zbog krivičnog djela izazivanja opće opasnosti i neovlašćenog držanja oružja.

Kako se u priopćenju subotičke policije kaže, Bojanić se "igrao bombom 'kašikarom', ispustio je usljed čega je došlo do aktiviranja" nakon čega je zadobio lakše ozljede.

Što će istraga dalje pokazati, ostaje da se vidi. Bilo bi svakako zanimljivo čuti što je s govorkanjima da je bomba bila namijenjena nedavno podignutoj spomen-ploči Dezsôu Kosztolányiu (Dežeu Kostolanjiju) koja je ispisana na sva tri jezika u općini i na oba pisma.

(z.r.)

KUD "Bunjevačko kolo" gostovalo u Republici Hrvatskoj**DODITE NAM OPET**

Subotica - Na poziv organizatora XXVII. Međunarodne smotre folklorne, te uz pripomoć Matice iseljenika Hrvatske i riječkoga Caritasa, KUD "Bunjevačko kolo" imalo je ove godine čast pjesmom i plesovima predstavljati bunjevačke Hrvate iz Bačke na Festivalu koji je trajao od 22. do 27. srpnja u Zagrebu.

Nakon višemjesečnih priprava, "Bunjevačko kolo" je svojim nastupima ostvarilo izvanredan uspjeh u predstavljanju folklorne tradicije bunjevačkih Hrvata, a da to nije bilo nimalo lako pokazuje podatak da je samo iz stranih zemalja sudjevalo čak 23 društva. Na prijemu kod gradskog poglavarstva za sve što su prikazali tijekom tri javna nastupa, uručena im je i posebna zahvalnica. Posebnu počast Društvo je dobilo kada je na Gradecu, ispred crkve Svete Katarine, "Momačkim kolom" i "Rokokoom" otvorilo koncert.

Svoje gostovanje po Hrvatskoj Društvo je nastavilo u Opatiji, Rijeci, Omišlju, Malinskoj i Krku, gdje su mještanima također prikazali dio bogate tradicije pjesme i plesova Hrvata iz Bačke. Članovi "Bunjevačkog kola" posebno ističu prijem kod gradonačelnika Rijeke gospodina Slavka Limića, gdje je dogovoreno da bi ubuduće trebalo još temeljitije pripremiti se za gostovanje, te pored folklorne, predstaviti domaćinima i literarnu, likovnu i znanstveno-istraživačku sekciju Društva. Svoju turneju po Kvarneru "Bunjevačko kolo" završilo je 31. srpnja, da bi se 1. kolovoza vratili u Suboticu.

Potpredsjednik KUD "Bunjevačko kolo"

O S V R T I

Bunjevaca bar po milenija katoličke vire. I ako je kogod južni Slaven, katolik, divani ikavicom, šta je objektivno moguće da on drugo budne nego Rvat?

Na kraju krajova, mož kogod kazt da se ne osiča ni Srblijinom ni Rvatom, neg Bunjevcom, al nacija, pored lične, ima i objektivnu komponentu - ja možem kazt da sam po naciji Šandorčanka (dio Subotice), al to, ko ni nacija od 17.500 pripadnika, objektivno ne mož postojat.

V. U radu je prisutno germano i madžarofobično gledanje na prošlost Bačke, te neznanje i nipodaštavanje madžarske povisti.

Tako, divaneći o sridnjem viku, autor kaže na strani 2:2 " Posle latinskog pisma u maticama i drugim spisima, Austrougarska takođe uvodi obavezno beleženje u svim evidencijama ime i prezime svojih žitelja."

Nije jasno kojim se to pismom, po autoru, pisalo u podunavskoj monarhiji prija latinskog? Pored tog, naziv Austro-Ugarska (tako se pravilno piše, a ne kako to čini autor, jel je u pitanju zajednica dviju država) postoji tek od 1867. Prija tog ista država je različito zvana Austrijska monarhija, Austrijska carevina i sl.

" ... jer su Bunjevci kao Sloveni bili u većini i starosedeoci." (str. 2:5).

Autor je priuzo stare teze velikosrpski povisničara koji su, u srpskoj ekspanziji, drang nach Northen, isto stalno isticali pričutkivajući barem dve stvari

- prija Slavena Panonsku niziju su naselili Gepidi, prija nji Huni, prija nji Goti, prija nji Rimljani, prija nji Kelti, a prija svi nji tu su bili Geti. Dakle, ako bi se ovo doslidno sprovelo, puno više prava na Panoniju imadu romanski narodi.

- državu su na ovim prostorima trajno stvorili Madžari kad su krajom IX. vika došli u Evropu. Zato je ova teritorija i madžarska, a mi, Bunjevci, smo tokom vikova došli na njevu teritoriju (isto važi i za Srblije).

Manimo se prošlosti

VI. Posebna pripovitka su široko rasprostranjene zablude kod našeg svita o asimilaciji Bunjevaca, koja se propagira i u ovom radu na strani 2:8 "

Kada su za vreme Austro-Ugarske u Mađarskoj zavedene državne matice (1. X 1895.) propisano je da se u knjigama rođenih, venčanih i umrlih, lična imena i prezimena mogu upisivati samo u skladu sa mađarskim jezikom i izgovorom imena na mađarskom jeziku. Tako su bunjevačka lična imena prevedena na mađarski i upisivana u knjige, umesto Stipan kao István (Ištvan op. a.), Zora kao Hajnalka (Hojnolko) itd. Karakteristiku o tom periodu, naročito za spori razvoj obrazovanih, kulturnih tekovina, a posebno za slabljenje nacionalnog identiteta, čini i tadašnje bunjevačko društvo koje se u 17. i 18. veku delilo na seljaštvo i ... sloj svetovne i crkvene gospode. I dok je, s jedne strane, asimilacija činila svoje, s druge pak strane, smatralo se da je sve ono što je bunjevačko jednako sa seljačkim ili prostim. U tome su dali svoj negativni doprinos i napred spomenuti malobrojni, ali obrazovani Bunjevci, koji su se izdigli iz seljačke sredine u 'gospodsku klasu', neretko su se i pomadgarili i krili svoje poreklo.

... Čak i posle stvaranja Kraljevine Jugoslavije (1:18.), u Vojvodini su i dalje važile državne matice, pa je sad trebalo sa mađarskog prevoditi na srpskohrvatski jezik. Tako je izvod iz matice rođenih izdavan za Stipana da je Stevan (prevedeno sa Ištvan), Ivan je postao Jovan (prevedeno sa Janoš)..."

Najprija pripominjem 1:18. nije stvorena Kraljevina Jugoslavija, već Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca, koja je tek 1:2. priimenovana u Kraljevini Jugoslaviju.

Nemam ništa protiv pisanja o madžarizaciji, al autor je tribo pisat i srbizaciji koja je bila više neg očita. Tačno je da je u to vrime bilo "madžarona" koji su krili svoje poriklo, al autor je opet nedoslidan i ne vidi sebe i sebi slične koji su uz trenutnu vlast, te kriju svoje poriklo baš ko i "madžaroni" u ono vrime. Podsićam. Danas se u škuli uči samo srpski, od jeseni će nam dica učit prvo ćirilicu, onog ko divani ikavicu šalju kući "da nauči pričati", da je ikavica jezik uglavnom niži slojova, da su nam Srbliji nametnili i svoje nazive za naselja (Subotica umisto Subatica, Bajmok umisto Bajmak itd.), da je srbijanska skupština donela zakon pre-

ma kome Madžari Szabadku (Sobotku) možedu pisat samo ko "Szuboticu" (ne znam samo zašto idu u "Budimpeštu", a ne u "Budapest?"), da su bački bunjevački Rvati prid kulturnim i fizičkim nestajanjem s prostora na kojim su barem 300 godina, da nas, ko zajednicu Madžari nikad nisu fizički dovodili u pitanje, dok se prid Srblijima selimo.

A kad je rič o današnjem statusu Bunjevaca u Madžarkoj (npr. u Baji) cigurno je da situacija nije sjajna, da je postojala i postoji asimilacija, al u odnosu na situaciju u Velikoj Srbiji ne mož se poredit. Asimilacija je tamo danas prirodni lagani tok topljenja manjine u većini za razliku od Srbije di se Bunjevci nasilno asimiliraju i ako su u većini u odnosu na Srblije. Danas u Mađarskoj Bunjevci, ko i ostali Rvati, imadu svoje institucije, škole; država iz budžeta financira nacionalne manjine pa onda ove slobodno koriste dodiljene novce itd. Šta od tog ima u "SRJ"?

Zato se manimo prošlosti. Ona je zapisana i sićajmo je se. Ono o čem tribamo vodit računa je sadašnjost, zbog budućnosti. A ona je taka da naš opstanak u poslidnji 70 godina nije ugrožena s madžarske strane, već s velikosrpske koja oće zatrt sve što nije srpsko i pravoslavno, uništavajući i pritvarajući u srpsko i ortodoksno. Šifra "028" je samo jedna basamaga u to. Sutra će taki Bunjevci minjat viru, potom imena... Šta je posli na redu?

I da se razumimo, ne zagovaram nemogućnost života Srbalja i Rvata, neg je rič samo o tom da i u Velikoj Srbiji ima Rvata (zafaljujući kojima je 1:18. severna Bačka ušla u Vojvodinu) i da bi oni tili imat svoje škole, novine, institucije, pošto i oni plaćaju porez, idu u vojsku itd. Mora se uspostaviti nesmetan razvoj madžarski, rvacki i srpski politički, kulturni i drugi institucija u Subatici (ko i u drugim dilovima Vojvodine, Kosova, Sandžaka i Srbije), što je pritpostavka normalnog suživota građana svi nacija. I na kraju, ako se kogod želi baviti znanstvenim radom, mora poznavat barem osnovne postavke znanstvenog rada ko što su objektivni pristup, znanstveni i metodološki prilaz itd.

Iz pera čovjeka koji je bio prisilno mobiliziran

BIJEG IZ PAKLA

- **Više sam ličio na dalmatinsko magare, nego li na vojaka**
- **Ni vrba više nije plakala**
- **Upirem pogled niz rijeku, pogled bez velike nade, pun rezignacije, gotovo prazan**
- **Nikako nije mogao shvatiti kako Rusija i Izrael, jedini, po njemu, pravi prijatelji Srba, ne objavljuju rat Americi i Njemačkoj**

Nedjelja, 3. svibnja 1.:2. Budim se nešto ranije no obično. Tek u sedam sati, ili koju minutu kasnije trebam paliti kamion, pa uz Dravu, šumskom cestom, oko dva-dva i pol km, do mjesta gdje se preko rijeke čamcem prenosi hrana za vojsku iz Sarvaša, Bijelog Brda ili Aljmaša. Dakako, ta sela, osim Bijelog Brda, ne zovu se više tako. Sarvaš je "Jelenovo", a Aljmaš "Papuk Dolina". Danas je dvadeseti dan, otkako sam u Kopačkom ritu, tik uz Dravu, pod Osijekom. Da nije rat, ovo bi bio dugi i idilični odmor. Jedina mi je zadaća ujutro raznijeti doručak, a u podne ručak, na nekoliko postaja i bunkera. Tu je zapravo, kako bih rekao, nekoliko vrsta vojski mi, rezervisti, koje su uglavnom smatrali nužnim zlom i često se s prijezirom i nipodaštavanjem odnosili prema nama. Dakako, ni mi njih nismo voljeli.

Drugi su bili teritorijalci iz slavonskih sela, od kojih je većina samo zato bila tu da ih ne bi smatrali izdajnicima pravoslavlja. To su uglavnom stariji ljudi, domaćini, seljaci, koji bi puno rade držali motiku i kosu. Puška im je pristajala kao tovaru sedlo. Što se tiče aktivnih vojnika, koji su na redovnom odsluženju vojnog roka, tu se malo nazirao duh vojaštva i discipline. Mladariji je to pucanje i puškanje činilo zabavu, jest da je bilo i ne mali broj međusobnog ranjavanja. Čuo sam iz viših krugova da je smrtnost i ranjavanje 17 u korist "prijateljske" vatre. No, mladost ima pravo na neozbiljnost i tapiju na ludost.

Za najelitnije, sebe su smatrali dobrovoljci, od kojih se većina izjašnjava kao četnici. Veoma šaroliko društvo, skupljeno, da ne kožem s konca i konopca, željno avanture, pljačke, pa i krvi. No, bilo je i nekoliko dosta razumnih i finih ljudi, koliko u ovakvim situacijama netko može biti razuman, koje je očaj natjerao da se late oružja. Budući da ovdje nije bilo

što opljačkati, dosađivali su se i napijali. Međusobne čarke su bile skoro svakodnevnice. Često sam imao prigodu čuti njihovog zapovjednika kako viče u slušalicu poljskog telefona - "razoružaj i veži!" Inače, taj njihov zapovjednik, mladić od dvadesetak godina, bivši policijac iz Slavonije, sada časnik, proslavio se u "oslobađanju" nekih slavonskih sela. Nekoliko puta sam imao verbalne duele s njim. Nikako nije mogao shvatiti kako Rusija i Izrael, jedini, po njemu, pravi prijatelji Srba, ne objavljuju rat Americi i Njemačkoj, koji su krivi za rat u Jugoslaviji. Dakako, nije mogao shvatiti niti moju odbojnost i indiferenciju prema "svetom" ratu i vojsci. Ruku na

srce, osim puške o ramenu ništa drugo nije govorilo da sam vojnik. Umjesto čizama, bose noge su mi bile u papučama za plažu, koje sam ponio još iz Uglješa. Kad se spomene to mjesto ne mogu, a da se ne sjetim jednog mještana koji je predlagao da im se selo zove "Glješ", jer ne podnosi slovo "U". Od dugih vojničkih gaća napravio sam kratke hlače, odrezujući nožem nogavice. Da, ponekad sam umjesto trenerice nosio vojničku košulju.

Nema samo moje smjene

Šetam uz Dravu, ispod vrba, koje su već počele svoje "plakanje". Drava se lijeno valja ka Dunavu, ispuštajući bijele oblaciće, kao dokoni pušač dimove. Čujem zvona osiječke Katedrale, ili neke druge crkve u Osijeku. Rafale i pojedinačne pucnje, kao i da ne čujem. To je toliko uobičajeno da se više i ne primjećuje. Upirem pogled niz rijeku, pogled bez velike nade, pun rezignacije, gotovo prazan. U podsvijesti osjećam pobunu cijelog svog bića. Svaki udisaj urla, plače i moli kad ću doma? Mahinalno vadim cigaretu, pripaljujem, bučno u tišini ispuštam na usta veliki oblak dima koji se lijeno penje pod svodove vrbovih grana, kao tamjan pod svodove Katedrale, čija zvona još uvijek čujem. Osjetih kao neko olakšanje. Utapam se u krajolik. Drava, vrba i ja. Nigdje ptičjeg cvrkuta. Nema hlada. Komarci su pošli na dnevni počinak. Kao da ništa više ne postoji, samo nas

O S V R T I

troje. Vrba plače za prošlim danima, ili iz navike. Kapljice s listova tiho, skoro nečujno umivaju rijetku travu ispod nje. Drava, kao da se stidi, iskrađa se valovima, mreškoljeći se iz ovog tužnog vremena ka Dunavu, kao mlada zaručnica svom izabraniku kako bi zajedno otplovili što dalje od ovog užasa, bezumlja i plodova pohlepe za vlašću, ljudske gluposti, u neka bolja i sretnija vremena. Osjećam usamljenost. Srce se steglo. Oči su prazne i suhe. Vrba plače umjesto mene. Dvadeset dugih dana, kao dvadeset godina. Kako sam se samo spremao prije desetak dana, čekajući smjenu? Spakirao sam sve svoje stvari i čekao s ostalima dolazak transportnog broda. Kolika je samo radost bila, kad sam iza zavoja rijeke ugledao bijelog izbavitelja, još je veće razočaranje bilo kad sam saznao da je svima, osim meni stigla smjena. Lada zabrekće, uspjenusa Dravu, zaljulja se i tiho, poput tata otplovi niz rijeku put Dunava. Pajdaši mašu rukama na pozdrav, no ja ih ne vidim. Bijela neman ih progutala, ostavljajući me jedinog da se snalazim u masi novopridošlih lica. Gledam valove kako jure zapjenušnim grivama, kao konji u trku, udarajući o blatnu obalu i korijenje rastinja. Ne znam koliko dugo sam stajao na, uvjetno rečeno, keju. Lada je davno nestala u izmaglici zavoja rijeke, valovi više nisu hitali ka obali, možda ni vrba više nije plakala. Uporno sam gledao niz Dravu u daljinu, više bez ikakvih emocija, tupo i rezignirano.

Ne računajte na mene

Iz te letargije trže me, ne baš zpojednički glas višeg časnika. Do svijesti mi dopriješe dvije riječi kamion i šofer. Tada sam shvatio da se meni obraća. Od tada je prošlo deset dana. I danas će doći bijela neman sa svježim mesom i izbljuvati ga u neizvjesnost, a pokupiti kao lešinar, izandale i istrošene. Ne, ovoga puta neću ostati, bez obzira na to hoće li smjena doći ili ne. Konačno, imam oružje i znam kako ga treba upotrijebiti. Pucat ću ako budem prisiljen. Odavde idem, živ ili mrtav. Ta spoznaja da idem iz ove za-

biti, gdje meci više zuje nego li dravski komarci, čija svrdla poput kopalja probadaju vojničke košulje, dade mi neku, do sada nevidenu snagu. Zamišljam sebe kako uz pomoć par pajdaša, vatrom iz oružja krčim sebi put u utrobu lađe, poput nekog ramboa s celuloidne trake. Sve postaje lako i jednostavno.

- Šofer, pali šklopociju. - više jedan od kuhara - Idemo po doručak.

Uzimam šmajser, uskačem u kamion. Okrećem ključ. Mašina nekako veseli je zabrekće, ili se to meni samo činilo. Dva kuhara zvone manjerkama, ubacujući ih otpozadi u kamion, te se i oni popeše. Zadnju stranicu nismo nikada zatvarali, no nitko i nije obraćao pozornost na to.

- Može - prodera se jedan.

Dodam gas i po neravnom putu moj kamiončić počne skakutati, valjda preskačući rupčage i vododerine, poput jarčića na ledini. Kad sam stigao do "pristaništa" pozdravih momke u čamcu kratkim rafalom iz šmajsera, kojega sam lijevom rukom podigao kroz prozor iznad kabine.

- Ti nisi normalan! - prodera se jedan kuhar, prašnog lica i odjeće, te kutlačom krene na mene, vidno šepajući. Htio sam ga upitati gdje je drugi, no rekoh

- Što je? Otkad ti pa to smeta pucnjava? Valjda te ne svrbe uši?

- Mislim da će i tebe da svrbe kad stigne Jocika, kojeg si putem izgubio, a ja sam se jedva održo na klupi. Sva sam leđa izubijio.

Da bih umirio uprašenog, izubijanog i nadasve bijesnog kuhara, obećah da ću voziti polako. U povratku kupih i drugog, koji je sjedio na panju i psovao. Da bih izgadio situaciju po-

nudih ga vinjakom koji je bio luksuz za ostale, no ja sam ipak bio snabdjevač ne samo hranom, već i pićem. Obično su pili "lozu". Poteže dugi gutljaj i primiri se. Ispostavilo se da je on, koji je ispao, bolje prošao od onoga koji se uspio održati na sjedalu. Po završenom raznošenju doručka okupao sam se u Dravi i pakirao stvari. Potom sam legao na dušek da se sunčam. Vojska je već uveliko na obali i čeka lađu. Po prvim rafalima sam znao da su je ugledali. Pridošlice su se iskrcale, a "stari" nahrupili u utrobu. Kad je ukrcavanje bilo skoro gotovo, na brzinu se presvučem, pokupim ranac, ćebad, torbicu i rezervnu municiju. Sve sam natovario na sebe tako da sam više ličio na dalmatinsko magare, nego li na vojaka, ali desna ruka mi je bila slobodna. Njom sam držao pušku, punu i otkačenu. Prije samog dizanja mosta, čvrstim korakom i ledenim sjajem u očima, uđem u lađu. Jedino ova dvojica, koji su znali i bili mi spremni pomoći, nisu bili iznenađeni mojim iznenadnim ulaskom u lađu. Komandant smjene, inače dobroćudni čičica, davno zrio za mirovinu, smušeno mi se obrati

- Kako, pa ti ne možeš ići!? Nema ti smene. Moraš se vratiti.

- Kako nema!? Smjena je došla. To što se nije Vama javio nije moj problem.

Čičica ustuknu, možda zbog oštrene mog glasa, možda zbog odlučnosti i izraza mog lica, a možda i zbog cijevi koja je bila upravljena u njegov trbuh, te reče

- Dobro, idem da proverim.

Ne znam kako bi se događaji dalje odvijali da se u tom momentu nije zbrundao kamion, kao mečka kad je bude, i uputio se put šume. Nikada nisam saznao kome trebam zahvaliti što je sve tako glatko prošlo. Uz veliko olakšanje, a to se vidjelo i na licima mojih pajdaša odgovorih časniku, kojega bi mi bilo žao povrijediti

- Nije potrebno. Gledajte, kamion upravo odlazi po ručak.

Tek kasnije sam saznao da za mene nije bila predviđena smjena. Eto tako se završilo moje vojevanje. Stotinu dugih dana diljem Baranje.

Prolaznik

U ovoj rubrici donosimo primjere raznih autonomija manjinskih zajednica u Europi

ZAŠTITA MANJINA

Alandsko otočje

Osim teoretskih rješenja, koja sad neću detaljnije objašnjavati, navest ću neke primjere koji su se i u praksi pokazali kao dobri.

Alandsko otočje, koje se nalazi na granici Finske i Švedske, u Baltičkom moru, jedan je od primjera koji daje nadu. Stanovnici Alandskog otočja švedskog su podrijetla i govore švedski. Čine manje od 10% ukupnog stanovništva i smatraju sebe "suosnivačima" Finske. Njihov status, kao manjinskog naroda, reguliran je ustavom i zakonima.

Alandsko otočje ima svoj parlament koji donosi zakone od lokalnog značaja, a istodobno daje i svoje mišljenje u pitanjima od nacionalne važnosti. Izvršno tijelo je Izvršni savjet, kojega imenuje Parlament. Svaka uredba ili zakon koji donosi centralna vlast, koja se ima primjeniti na otočje, mora dobiti privolu Izvršnog savjeta.

Centralna vlada je zastupljena na otočju putem okružnog guvernera, kojega imenuje predsjednik Finske, naravno, uz suglasnost lokalnog parlamenta. Postoji i okružni administrativni sud koji djeluje pod okriljem okružne vlasti i kod kojega se ulažu žalbe protiv odluka lokalne vlasti.

Alandsko otočje ima i zakonodavne funkcije koje su regulirane ustavom. U njen djelokrug ulazi obrazovanje, socijalni poslovi, policija, zdravstvo i skrb o promociji lokalne industrije. Također, može uvesti lokalne takse i prikupljati ih, a ima pravo i na tzv "fiskalno prilagodavanje", što znači da dobija pomoć za održavanje onih službi koje su u isključivom domenu centralne vlasti. Stanovnici Alandskog otočja imaju jednake uvjete za socijalno osiguranje i ostale socijalne pogodnosti kao i ostali stanovnici Finske.

Predsjednik Finske može staviti "veto" na lokalne zakone, ali samo u

slučaju ako i nakon mišljenja Vrhovnog ustavnog suda smatra da zakon zadiru u ovlasti centralne uprave i zakonodavstva, ili se tiče unutarnje ili vanjske sigurnosti.

Sudske ovlasti su također u rukama lokalnog administrativnog savjeta, ukoliko predmet ulazi u njihovu nadležnost.

Radi očuvanja jezika, kulture i naravno mira u kući, otočje ima regionalno državljanstvo. Ukoliko netko želi imati u vlasništvu nekretnine, baviti se određenim poslovima trgovine, ili glasovati na provincijskim izborima mora posjedovati ovo državljanstvo. Uvjeti za njegovo dobivanje su razumni. Oni koji nisu rođeni na otočju moraju tamo imati prebivalište neprekidno pet godina prije no što traže državljanstvo, a mogu ga izgubiti ukoliko neprekidno van otočja žive pet godina. Direktori firmi na otočju moraju imati lokalno državljanstvo. Državljanima Alandskog otočja su izuzeti od služenja vojske u Finskoj, ali od njih može biti zatraženo da je odsluže u civilu.

Svaka prodaja zemlje na Alandskom otočju mora dobiti dozvolu od Izvršnog savjeta, i samo oni koji imaju lokalno državljanstvo mogu biti vlasnici. Svaka kompanija, čak i ona koja je u punom vlasništvu Alandskog otočja, mora dobiti dozvolu Savjeta ukoliko želi kupiti ili otuđiti neku nekretninu. Ukoliko zemlja ili nekretnina dođe u ruke osobe koja nema lokalno državljanstvo, svaka privatna ili pravna osoba koja ima državljanstvo, sama komuna ili provincija, mogu otkupiti zemlju po dogovorenoj cijeni, ili po cijeni koju odredi sud.

U cijeloj Finskoj službeni jezici su finski i švedski i svaka zajednica može odlučiti je li jednojezična ili dvojezična. Na samom Alandskom otočju jezik na kojemu se odvija nastava u školama je švedski, osim ako zajednica u kojoj se škola nalazi, ne zatraži drugačije. Međutim, ukoliko zajednica

traži da jezik na kojemu se nastava odvija ne bude švedski, onda ne može tražiti od lokalne samouprave da je financira. Iako švedski nije jedini službeni jezik, svaka komunikacija između lokalnih i državnih službenika odvija se na švedskom jeziku. Lokalni službenici moraju dokazati, prije no što se zaposle, da odlično govore i pišu švedski.

Jedna od najvažnijih spona između otočja i centralne vlasti jest "Alandska delegacija". To je tijelo sastavljeno od pet pravnih eksperata, od kojih dvojicu imenuje finska vlada, dvojicu alandski parlament, a predsjednika imenuje predsjednik Finske, uz suglasnost predsjednika alandskog parlamenta. Ovo tijelo igra značajnu ulogu u lokalnoj privrednoj sferi i savjetuje predsjednika Finske glede pitanja vezanih za provinciju. Iako se čini da delegacija ima samo savjetodavni karakter, ona ipak ima značajnu ulogu u rješavanju mogućih konflikata koji mogu izbiti između lokalne i centralne vlasti.

Možda je rješenje pronađeno u Finskoj previše zatvorenog tipa, možda će mnogi reći da je neizvodivo u zajednicama gdje se govori više od jednog jezika i gdje postoji više nego jedan narod. Ja mislim da je idealno za očuvanje kulture i mentaliteta koji se stvara na jednom podneblju, neovisno o naciji. Primjer takve kulture i mentaliteta imamo u našoj blizini, u Vojvodini, gdje mnoge nacije stotinama godina žive zajedno, formirajući jedan mentalitet, koji je zajednički svima. Primjer dat na Alandskom otočju može se uz male izmjene, primijeniti i kod nas, naravno uz maksimalnu toleranciju i većinskog i manjinskog naroda.

Nastavit će se

I N T E R V I E W

Svečanosti povodom "Dužijance '93" polako se približavaju kraju i sve se više bliže održavanju centralne povorke i svete mise koja će se 15. ovog mjeseca, na Veliku Gospu, održati u crkvi Svete Terzije u Subotici. Povod za razgovor sa preč. Andrijom Kopilovićem, biskupskim vikarom za pastoral i ceremonijar subotičke Katedrale, župnikom Marije Majke Crkve u Subotici, dopredsjednikom Instituta "Ivan Antunović" i članom Organizacionog odbora ovogodišnje "Dužijance" bio je da cijenjenim čitateljima predočimo što je to zapravo "dužijanca", što je ona označavala nekoć, što sada, da Vas pozovemo da i Vi uveličate ovo slavlje, te da se razjasne ispolitizirana svojatanja "Dužijance" sa raznih strana, ali u istom cilju. Prečasni gospodin Andrija Kopilović slovi za jednog od najboljih poznavalaca ove tradicionalne svetkovine među Hrvatima - Bunjevcima, a i zbog aktualnosti smatramo da bismo boljeg sugovornika u ovom momentu o ovakvoj temi teško našli. O tome čija je "dužijanca" velečasni Kopilović kaže

ČINJENICE SE NE DOKAZUJU!

Msgr. Blaško Rajić je ovaj obiteljski običaj 1911. godine pod pučkom misom prenio u crkvu Svetog Roka u Subotici

Oko događaja ovogodišnje "Dužijance" stvara se projekt "Subotičkog kulturnog ljeta"

Kada ćemo jedanputa shvatiti da kultura, zato što je djelo duha, ne može biti na štetu nikome, nego samo na korist

Glas ravnice *Što je to dužijanca?*

Andrija Kopilović: Sam naziv ima više varijanti. Tako se u različitim oblastima i vremenima spominje pod pojmovima "dožencija", "doženjancija", "dožinjancija", "doženjanca", "dožejanca", "dožionica"... Dakle, riječ je očito "dožnjevanju", tj. o zvršetku

žetve, tj. kosidbe. Međutim, ona je daleko šire od pojmovnog značenja. To je sve ono što prati završetak jednog velikog, ako ne i najvažnijeg posla kojim se poljodjelci bave, a osjeća potrebu zahvaliti se i radovati se, i tu radost podijeliti s drugima. Dužijanca je čin svečanog završetka žetve upravo u tom duhu zahvale, radosti i druženja. Dakle, čin dijeljenja radosti s drugima.

Nikla je u srcima vjernika

Glas ravnice: Otkada se dužijanca i zvanično proslavlja?

Andrija Kopilović: Dužijanca, kao čin završetka žetve slavi se ponajprije u obitelji. Ona je imala i svoj nepisani ritual u kojemu su glavni nosioci domaćin i domaćica, "bandaš" i "bandašica" i risari. Sastojao se od vijesti da je žetva gotova. Ta je čast pripala "bandašu", zahvala domaćinu, gdje je i

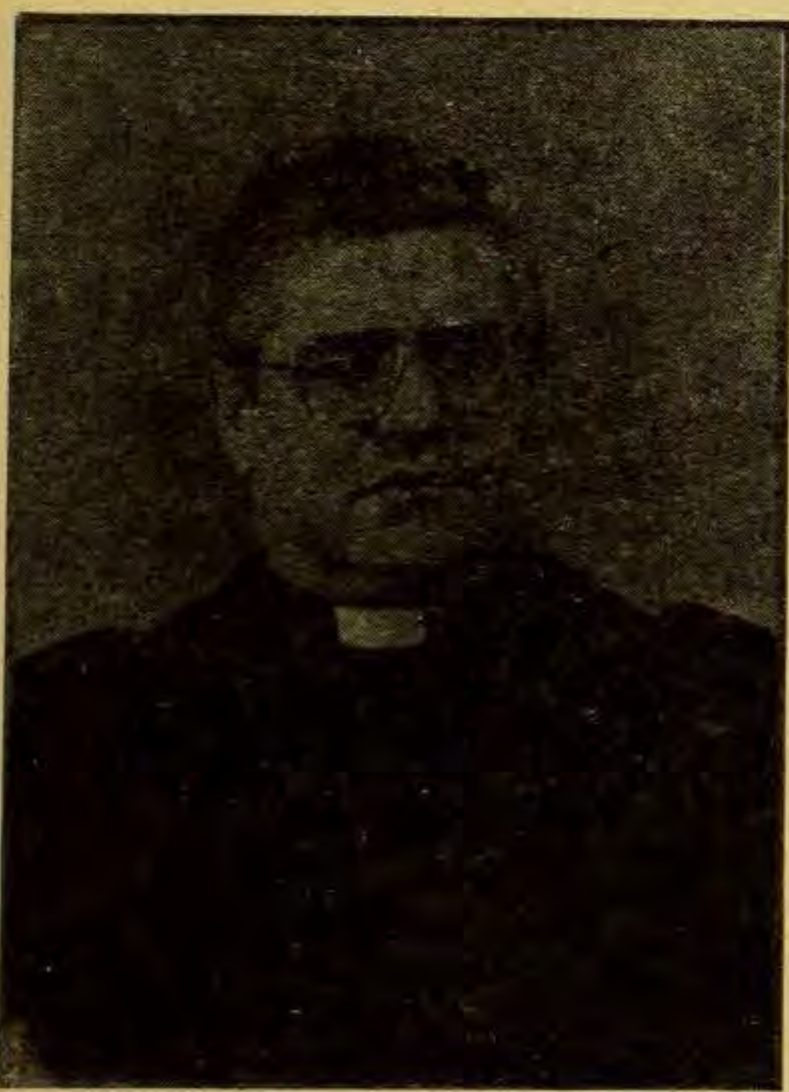
obred škropljenja vodom što je činila domaćica i obilnijeg objeda uz pjesmu.

Msgr. Blaško Rajić, župnik crkve Svetog Roka u Subotici, 1:11. godine prenio je taj obiteljski običaj u župnu crkvu Svetog Roka pod pučkom misom na kraju žetve, gdje je biran "bandaš" i "bandašica". Tako oni u crkvi imaju ulogu predvođenja risara. Domaćini su zastupali tzv. "starješine", a zahvala je bila svečana misa s blagoslovom žita i procesije. U popodnevnim satima je priređeno, za ono vrijeme uobičajeno, kolo koje je bilo masovnije no što je to slučaj danas. "Katoličko divojačko društvo" predstavljalo je njegove suradnike u tom projektu. Kasnije je taj običaj iz župe Svetog Roka prenesen u "Veliku crkvu" koja je za Subotičane centralna, a sada i katedralna crkva. Od te godine, pa do danas se dužijanca neprekidno održava, izuzimajući godine Prvoga svjetskog rata.

I N T E R V I E W

Glas ravnice: Zašto ovaj običaj nije zaživio poput, npr. "Vinkovačkih jeseni", "Dakovačkih vezova" i sličnih manifestacija?

Andrija Kopilović: Spomenute manifestacije su "festivalskog karaktera" i ponajprije nude kulturni i zabavni doživljaj. Dužijanca je po svojoj naravi zahvalnica. U sebi nosi duboko religiozno-društvene dimenzije. Ona nikada ne može postati zabava, pa ni festival. Nikla je u srcima vjernika koji osjećaju potrebu zahvalnosti i izražavaju je na sebi svojstven način. Ali, to ne znači da dužijancu ne mogu pratiti i neke druge manifestacije,

Preč. Andrija Kopilović

čega smo i ovoga ljeta svjedoci.

Jedan jedinstven događaj u jednom danu

Glas ravnice: Ove je godine spojena "crkvena" i "gradanska" dužijanca. Može li tako i ubuduće ostati?

Andrija Kopilović: Ne volim ovu podjelu na na tzv. "crkvenu" i tzv. "gradansku" dužijancu. Dužijanca je jedna, a po trajanju običaja slavi se najprije u obitelji, pa se 82 godine slavi u Crkvi, a 25 godina slavi se i na razini grada u smislu društvene zajednice. Mislim da je ove godine učinjen veliki korak upravo u tome da se jasno pokazalo da je dužijanca jedan i jedinstven događaj oko kojega se

svatko može angažirati na sebi vlastit način. Poštujući njenu slojevitost ona postaje svakome pristupačna i veliko je obogaćenje svim našim ljudima. Mislim da tako mora i ostati. Dapače, na usavršavanju ovoga projekta mora se savjesno raditi. Istaknuo bih, na principu suradnje, ne miješajući kompetencije, a nudeći mogućnost da kod dužijance svatko osjeti da se zahvaljuje i raduje zbog završene žetve.

Glas ravnice: Što velite o projektu ovogodišnje "Dužijance" koja traje gotovo cijeloga ljeta?

Andrija Kopilović: Da bi se dužijanca mogla slaviti na svim spomenutim razinama nužno je potrebno vremenski je proširiti, ali bih podvukao dužijanca je jedan dan i jedan događaj, ali taj dan i taj događaj je tako važan da mu predstoje mnogi dani koji ga prate bogatim kulturnim i kulturološkim programom. Tako se zapravo, oko događaja dužijance stvara jedan projekt "Subotičkog kulturnog ljeta" koje na raznim razinama nudi bogat sadržaj nadahnut radom, žitom, žetvom, običajima... i tako sam rad postaje odgoj za kulturu vlastitih narodnih vrijednosti. To je ponuda na stolu kulture cijele Subotice da se, tko god to želi, s toga stola može obogatiti onim što njega obogaćuje. Ako je nekome do zabave - neka se zabavlja, ukoliko netko traži duhovne sadržaje, u okviru dužijance i njih će sigurno naći. Volio bih kada bi dužijanca i ubuduće bila razlogom dvomjesečnog druženja, obogaćivanja ljudi i kulturnih događanja.

Dužijanca je događaj za cijeli grad, ali je - naša!

Glas ravnice: Kako Crkva, u situaciji opće besparice, može i nadalje pripomoći da se ovaj lijep običaj i nadalje održi?

Andrija Kopilović: Što se tiče Crkve, dužijanca kao vjerski događaj apsolutno nije povezana sa ekonomskom moći. I u najtežim godinama iza rata ona je bila održavana. Da se dođe zajedno moliti, zahvaljivati, radovati se, družiti, pa i u kolu biti nije potreban novac. A ako mislite na projekt

kulturnog ljeta oko dužijance, Crkva živi za narod, sa narodom i od naroda, pa kako imali drugi imat će i i Crkva i učinit će svoj dio. Uostalom, na kulturnom polju, recimo likovne umjetnosti, za dugi niz godina imamo što ponuditi za razne izložbe i bez većih ulaganja, a isto tako i na području glazbe ili književnosti pak.

Glas ravnice: Dužijancu su mnogi prisvajali i svojatali, pa i sada to čine. Može li se tim ljudima uopće objasniti da je "voda mokra", ili ih čak argumentima ubijediti da i oni sudjeluju u zajedničkom slavlju?

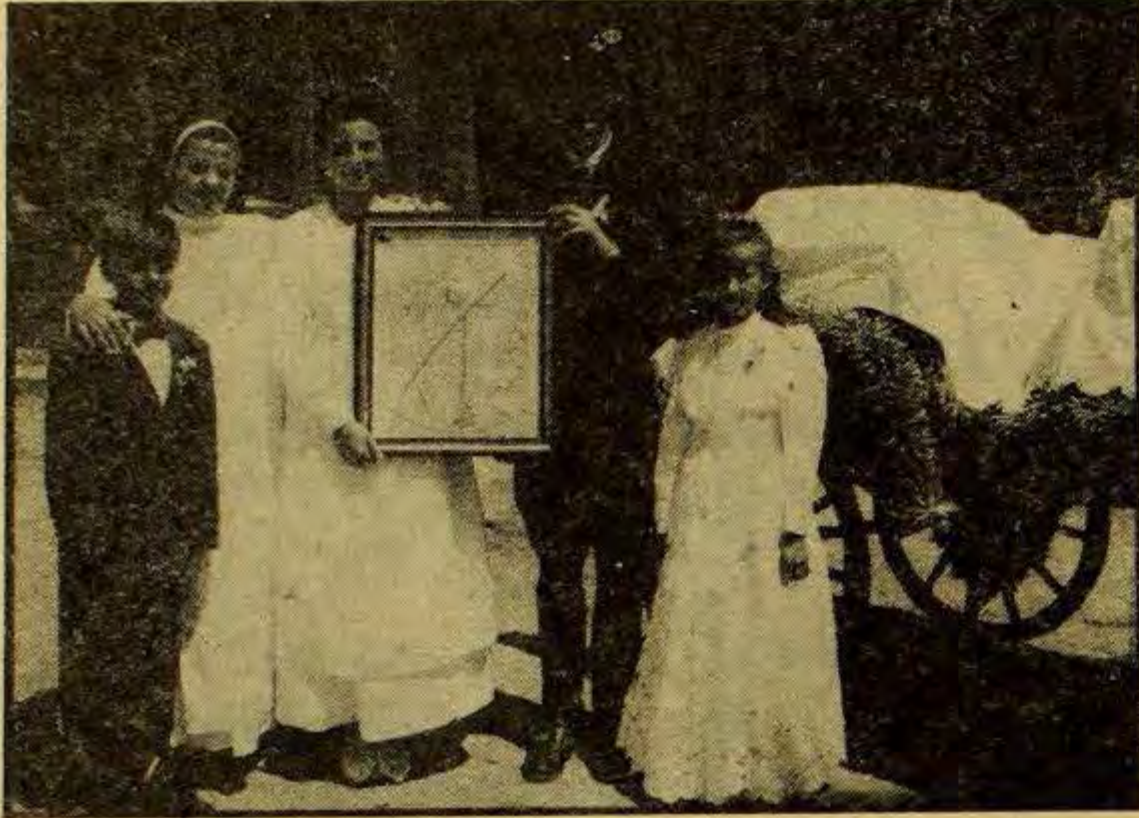
Andrija Kopilović: Stari su Latini na ovakva pitanja odgovarali "Contra facta non dat argumenta!" ("Činjenice se ne dokazuju!"). Ako je to običaj, i to od pamtivijeka, Hrvata - Bunjevaca u obitelji, ako je to neprekinuta tradicija stara oko stotinu godina u Katoličkoj Crkvi, ako je grad sa svojim institucijama doprinio društvenoj dimenziji dužijance u posljednjih 25 godina, onda je jasno čija je dužijanca - naša! Ali, ako postoji tendencija da se ona instrumentalizira, ispolitizira i "isprovocira" dogodit će se kao kad netko sazove svatove. Sve obavi po najboljem redu, samo izostavi jednu "sitnicu" nema vjenčanja, mladoženja je bezimen i nema ga i mlada je bezimena i nema je. Dužijanca je događaj za cijeli grad i svatko tko živi u ovom gradu kao u svojem, osjeća radost što postoji jedna takva manifestacija. To što moj susjed ženi sina po svom obredu, po svom običaju i na svom jeziku mene može samo obogatiti, a ne osiromašiti. Kad ćemo jedanputa shvatiti da kultura, zato što je djelo duha ne može biti na štetu nikome, nego samo u korist? A ako kultura postaje nekultura - ona razara. I ako bi dužijanca trebala postati nekultura - ja bih je se odrekao! Ali, dok je ona djelo duha moga naroda, nudim je svima da se skupa radujemo, zahvaljujemo i obogaćujemo.

Na kraju, spominjem da i mnogi drugi narodi u Europi, napose slavenski, imaju žetvene svečanosti, ali u nekom drugom obliku. Naš je ovaj i ovakav i na njega smo ponosni.

Zlatko Romić

M L A D E Ź

U Tavankutu obilježena ovogodišnja žetvena svečanost

DUŽIJANCA - SEDMI PUTA

Bandaš i bandašica: Ivica Dulić i Mira Moravčić

Tavankut - Od kako je obilježavanje završetka žetvenih radova obnovljeno u Tavankutu, dužijanca se u ovom mjestu proslavlja sedmi puta. Njeni glavni nosioci i ovoga puta su tavan-kutska župa i HKPD "Matija Gubec". Proslava "Dužijance" otpočela je programom Akademije, tj. zatvaranjem Osmog saziva slikara u tehničarima slame, gdje su u programu nastupili članovi Malog župnog zbora "Raspjevane zvijezdice" pod ravnanjem s. Beate Zebić.

Krunski dio proslave bio je 25. srpnja gdje je uz veliki broj vjernika u prelijepo urešenoj tavankutoj crkvi bilo i oko 60 mladih odjevenih u narodne nošnje, te ovogodišnji bandaški par Mira Moravčić i Ivica Dulić. Navečer je u organizaciji bandaša i bandašice u dvorištu plebanije bilo organizirano kolo, a mnogobrojni gosti su do kasno u noć uz zvuke tambure plesali, pokazujući time svoju ljubav prema zaostavštini starijih generacija.

Na kraju, recimo da je organizacija "Dužijance" u Tavankutu bila izvanredna i poželimo da tako bude i idućeg ljeta.

(p.v.)

Paradoksi svakidašnjice kakvu imamo

**INFLACIJA SIJEČE
KOMUNIKACIJE**

Živite li, primjerice, u Tavankutu, naći ćete se u neprilici ako ovih dana odlučite poslati pismo nekome u inozemstvo. U pošti će vam priopćiti da vam ne mogu pomoći, i da pomoć trebate potražiti u Subotici, u nekoj od glavnih pošta. Razlog je prilično razumljiv, pogledate li ga s ove strane: najveća vrijednost poštanske marke sada je 100.000 dinara, a za obično pismo u inozemstvo poštarina je

preko 1.000.000 (jedan milijun) dinara. Na običan je koverat teško polijepiti toliko markica koliko bi pokrilo poštarinu, a ukoliko pismo šaljete u neku preoceansku zemlju, to je gotovo nemoguće. Neki su rješenje vidjeli u primjeni pečata koji bi se mogli podešavati za odgovarajući iznos (o tome su pisale "Subotičke novine"), no do toga će teško doći, jer, kako kažu u pošti, "postoji mogućnost zloupotrebe". Naime,

ništa ne može pokazati koliko pisama je službenik pošte opečati o, i koliko je novca za to uzeo.

Sva kodnev

ni vrtoglavi porast cijena daje malu nadu da će se pitanje štampanja poštanskih maraka moći riješiti, jer dok marka sa novom odštampanom cijenom dođe do šaltera u poštama, ona je već obezvrijedena. Rješenje bi možda bilo štampanje markica s oznakama A, B, C... za koje bi se cijena određivala u datom trenutku. Bolje bi rješenje bilo zaustavljanje inflacije, ali dok se do bilo koje solucije ne dođe, stanovnici manjih mjesta će i dalje morati putovati u veća i da iz pošte koje posjeduju uređaj za označavanje poštarine šalju svoja pisma u inozemstvo. Uzmite li u obzir da ni cijena prijevoza nije mala (autobusna karta između Tavankuta i Subotice staje 13.000.000 dinara) shvatit ćete da za neke i dopisivanje postaje luksuz.

(p.v.)

I u zapadnoj Bačkoj obilježena žetvene svečanosti

**DUŽIJANCA U
SOMBORU**

Sombor - U somborskoj župnoj crkvi Presvetog trojstva obilježena je 1. kolovoza ovogodišnja dužijanca.

Uz veliki broj vjernika, svetoj misi prisustvovalo je i tridesetak mladih, članova somborskog KUD "Vladimir Nazor", odjevenih u narodne nošnje, te oko 20 Tavankučana, članova HKPD "Matija Gubec", koji su predvođeni svojim bandašem i bandašicom, također nosili narodnu nošnju. Nakon misnog slavlja, u "Hrvatskom domu" je priređen ručak kojem su prisustvovali i predstavnici šokačkih Hrvata iz Madarske, kao i predstavnik "Bajnske bunjevačke čitaonice".

(p.v.)

Mjesta molim!

"Novi list", 30. srpnja 1993.

Zastupnički dom: Rasprava o promjeni imena novog hrvatskog novca

KUNA HRVATSKA VALUTA

Izvanredno zasjedanje Sabora Republike Hrvatske • Novo ime buduće hrvatske valute koja će se dijeliti na stotinu lipa, većinom glasova jučer je odredio Zastupnički dom hrvatskog Sabora nakon burne rasprave koja je po svome sadržaju dijelom podsjećala na skupove numizmatičara, dok je na momente poprimala i žestoke političke tonove

Zagreb - Raspravu o promjeni imena novog hrvatskog novca - inicijativa je sadržana u Prijedlogu izmjena Zakona o Narodnoj banci što ih je u ime grupe zastupnika predložio Ante Klarić (HDZ) - počeo je Ivo Škrabalo (HSL) naširoko obrazlažući razloge zbog kojih ne treba mijenjati već prihvatiti ime kruna. Iznoseći argumente, koji, po njemu, imaju duboko povijesno utemeljenje, Škrabalo je tek pri kraju izlaganja jasno dao do znanja zašto se protivi uvođenju kune, a što je izazvalo buru negodovanja u sabornici.

- Nisam za YU, ali ni za U - nostalgijare - kazao je Škrabalo, navodeći kako je dobro što se hrvatska rješava dinara, ali je može skupo stajati, ako se za novi hrvatski novac prihvati ime kune. Podsjećajući kako kuna nikada nije bila hrvatska novčana jedinica, osim za vrijeme NDH, Škrabalo je upozorio da bi prihvaćanje takvog naziva izazvalo reagiranja u svijetu, što bi neprijatelji Hrvatske jedva dočekali da upru prstom i ponovo dokazuju navodni hrvatski fašizam i antisemitizam. Zaključujući kako nije vrijeme da se prihvati takav naziv, Škrabalo je zatražio da se o kuni kao hrvatskoj valuti na referendumu izjasni cijeli narod. U suprotnome, ako se prihvati novi naziv Škrabalo pita: tko će snositi moralnu odgovornost za štetu koju bi Hrvatska mogla pretrpjeti? Na kraju, on je zatražio i odgovor da li je točno da se još početkom veljače ove godine dizajnerima dalo nalog da krunu izmijene u kunu i da se nove novčanice već tiskaju u jednoj strani tiskari.

Škrabalov istup najprije je izazvao repliku predlagача Ante Klarića koji je Škrabala optužio

da upravo on zaziva međunarodne reakcije na koje upozorava, a potom i Vice Vukojević (HDZ) koji je Škrabala uvjeravao kako već prihvaćena kuna zapravo i nije hrvatska riječ, pa bi se, slušajući Škrabala, novac zapravo trebao zvati krošnja! Boris Šegota (HDZ) je kao numizmatičar obarao argumente protivnicima kune, dok je Milivoj Kujundžić (HDZ) kao krunski dokaz u prilog kune izvukao i podatak kako su se njome služili i partizani. Fra Tomislav Duka (HDZ) kojemu je, kako sam kaže, kuna u srcu, doveo je di-

Fižulić, zaključujući da će sve dok se ne izmijeni sadašnje stanje jedina valuta u Hrvatskoj biti - DEM.

I Šime Đodan (HDZ) kojega je u ovoj prilici podržao i Mato Arlović (u ime zastupnika SDP-a), smatra kako Sabor 75% svoga vremena troši na nebitnim pitanjima, kao što je svada oko kune i krune, "imena koja se Đodanu ionako ne dopadaju", jer će u oba slučaja kratica za hrvatski novac biti - HRK!

Božo Kovačević (HSL) ustvrdio je pak kako na ovoj temi ne treba bježati od političkih

vi, poručujući kako se različiti argumenti u prilog kune mogu izmišljati u sabornici, ali se Evropu ne može lagati. I Velimir Terzić se založio za oprez s izvlačenjem imena kuna s obzirom da je riječ o odluci koja je u fokusu pažnje svijeta. Ja jesam za naše dostojanstvo, ali ono svijetu ne treba, kaže Terzić, zaključujući kako od svijeta ne očekuje milost, ali mu nije spreman ni dati kartu koju očekuje.

Okončanjem rasprave i izglasavanjem novog imena buduće hrvatske valute završen je jučerašnji rad Zastupničkog doma koji je kao i prvoga dana skraćeno zasjedao. Ovoga puta, međutim, sjednicu nije skratio nedostatak kvoruma nego Središnji odbor HDZ-a koji je za jučer poslijepodne zakazao i svoju sjednicu. Tijekom tako skraćenog rada Zastupnički je dom uspio prihvatiti osam zakona koji su u proceduru upućeni po hitnom postupku. Nakon što su prošli drugo čitanje prihvaćeni su Zakon o državnoj upravi, pa Zakon o obrtu, te Zakon o javnom bilježništvu. Zakon o bankama i štedionicama upućen je na dodatno treće čitanje, dok je izjašnjavanje o Zakonu o trgovačkim društvima nakon provedene široke rasprave ostavljen za danas.

Zastupnički dom nastavlja s radom, a sudeći prema do sad određenom, planirani rokovi sigurno će biti "probijeni", a prema nekim najavama ljetno maratonsko zasjedanje možda se okonča tek na jesen.

B2253825

iskusiju do apsurdna jer je replicirao svojem prethodniku i stranačkom kolegi tvrdnjom kako kunu i ne treba prihvatiti ako su je i partizani koristili.

Akademik Dalibor Brozović (HDZ) pokušao je sa, svojoj tituli primjerene razine, braniti kunu, ali je najviše realnosti u raspravu unio Goranko Fižulić (HSL), tražeći od Sabora da toliko vremena koliko posvećuje nepostojećoj valuti ubuduće posveti - sadašnjoj krizi koju neki, doduše, zovu i hrvatskim gospodarskim čudom. Nije bitno kako će joj biti ime, nego koliko će hrvatska valuta biti teška, kaže

rasprava. Jednako kao što je naše pravo da sami biramo ime novcu, tako je i naše pravo da budemo u Vukovaru, kaže Kovačević, zaključujući kako bi se ovo posljednje možda daleko prije realiziralo da nema ovakvih prijedloga i rasprava. Josip Pankvetic je izvjestio svoje birače da će glasovati protiv kune samo zato što je u vrijeme, dok se on za nju zalagao, vlast tražila da se izglasa kruna.

Elio Martinčić je apelirao na zastupnike da prihvate prijedlog Županijskog doma i da cijelu stvar odgode i sačekaju da se ona još jednom temeljito raspra-

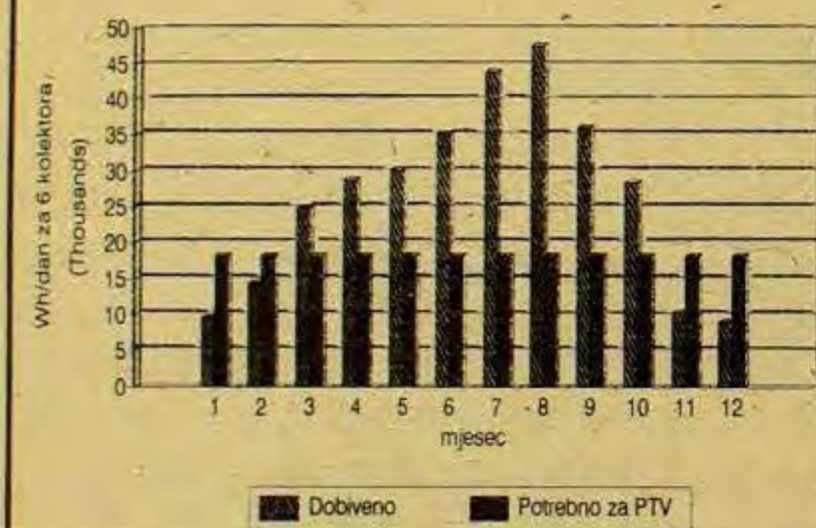
MOGUĆNOSTI SOLARNOG GRIJANJA U VOJVODINI

Mnogi od nas ne znaju koliko energije izgubimo kroz slabo izolirane zidove, podove, stropove, prozore i vrata. Mnogi, pak, ne znaju da oko nas ima puno potencijalnih izvora energije koji bi se mogli iskoristiti (sunce, vjetar, valovi, geotermalni izvori, bio-masa...). Toga se obično sjete kada im dode račun za konvencionalne energente. U ovome ću se razmatranju ograničiti na sunce kao izvor, i na primjenu potrošene tople vode (PTV) kao potrošača.

Sunce umjesto električnog grijača

U kućanstvu se troši oko 20% (od ukupno utrošene energije) na PTV i to obično električne energije koja je najskuplji energent. To znači da je financijski efekt i veći od tih 20%. Iskustvo pokazuje da se može uštedjeti 65% do 75% energije uvođenjem solarnih sustava. Takva investicija isplati se u roku od 4 do 9 godina, ovisno o klimatskim uvjetima i režimu potrošnje vode. (slika br. 1) Iz vlastitog iskustva znam da više solarnih instalacija ima u

Odnos dobivenog i potrebnog za PTV

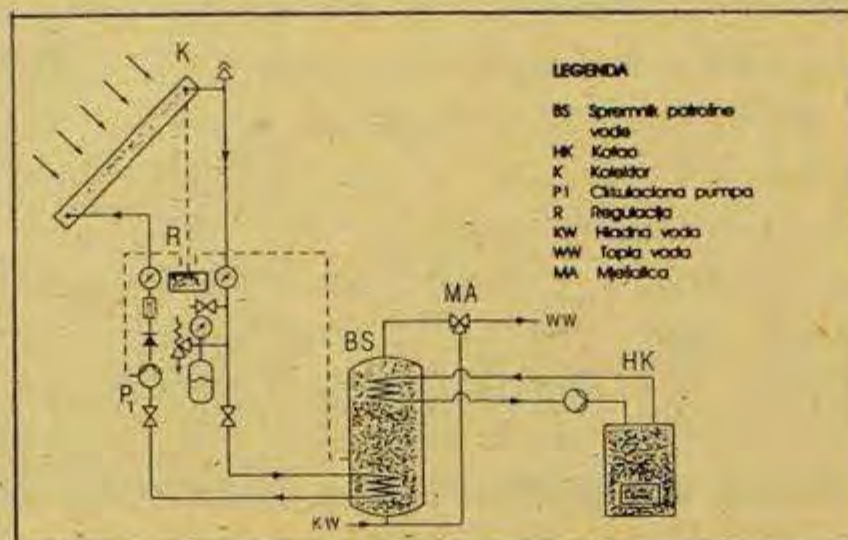
Sl.1

Njemačkoj, mada je klima nepovoljnija nego kod nas. Razlog treba ponajprije tražiti u dugoročnoj energetskej politici (kroz porezne stimulacije i sufinanciranje države), i ekološkoj svijesti stanovništva, koja se pak gradi propagandom preko medija (opet država). Npr. u Njemačkoj državna stimulacija kroz sufinanciranje (različita je po savezima) kreće se od 25% u Schleswig-Holsteinu (Šlezvigholštajnu) na krajnjem sjeveru, do 65% u Berlinu, u prosjeku oko 40%. Neke druge države (Kalifornija u SAD, Izrael, Grčka) jednostavno ne daju energetske suglasje za drugi način pripreme PTV, ako je moguće koristiti solarne sustave. Naravno, neka zemlja se ne može u potpunosti "osloniti na sunce", ali težiti povećanju sunčeva udjela u ukupnoj bilanci svakako ima smisla.

Sustavi za pripremu PTV

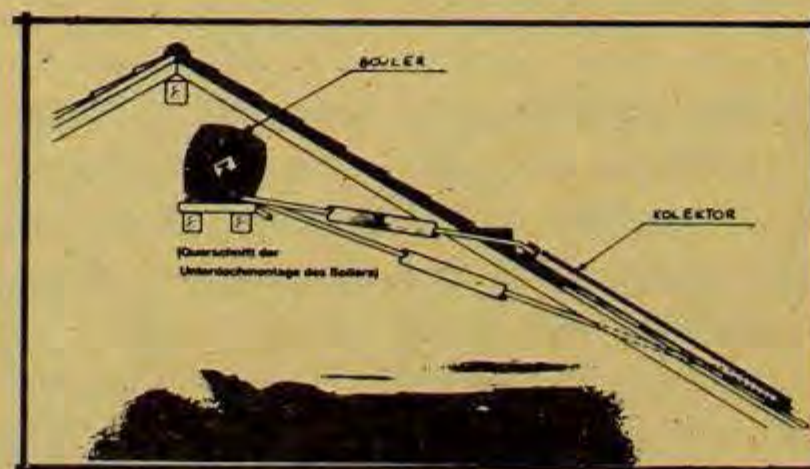
Ako sustave podijelimo s obzirom na način ostvarivanja cirkulacije postoje dva osnovna načina:

- sustavi s prinudnom cirkulacijom - pomoću pumpe, kolektori su iznad bojlera, bojler je u kotlarnici, dogrijeva se pomoću kotla, a potrebna je i automatska regulacija koja upravlja radom pumpe (poskupljuje instalaciju)(slika 4)

Sl.4

- sustavi s prirodnom cirkulacijom - potrebno je ugraditi bojler iznad kolektora, da bi se mogla uspostaviti prirodna cirkulacija (topli radni mediji, manje gustoće, struji prema gore, u izmjenjivač topline u bojleru gdje predaje toplinu hladnoj vodi, hladi se, poraste mu gustoća, struji prema dolje u kolektor, gdje se ponovno zagrijava). Za ovaj sustav nije potrebna automatika, jer strujanja će biti samo dok je temperatura medija u kolektoru viša od temperature vode u bojleru, a to je uvjet i za uključivanje pumpe u sustavu s prirodnom cirkulacijom. Ovdje to ostvarujemo bez automatike (jeftinije je), ali dogrijava se uz pomoć električne energije što je skuplje od dogrijevanja kotlom. Bojler je najčešće ležeći (slika 5) Radni medij se nalazi u primarnom krugu (kolektori, izm-

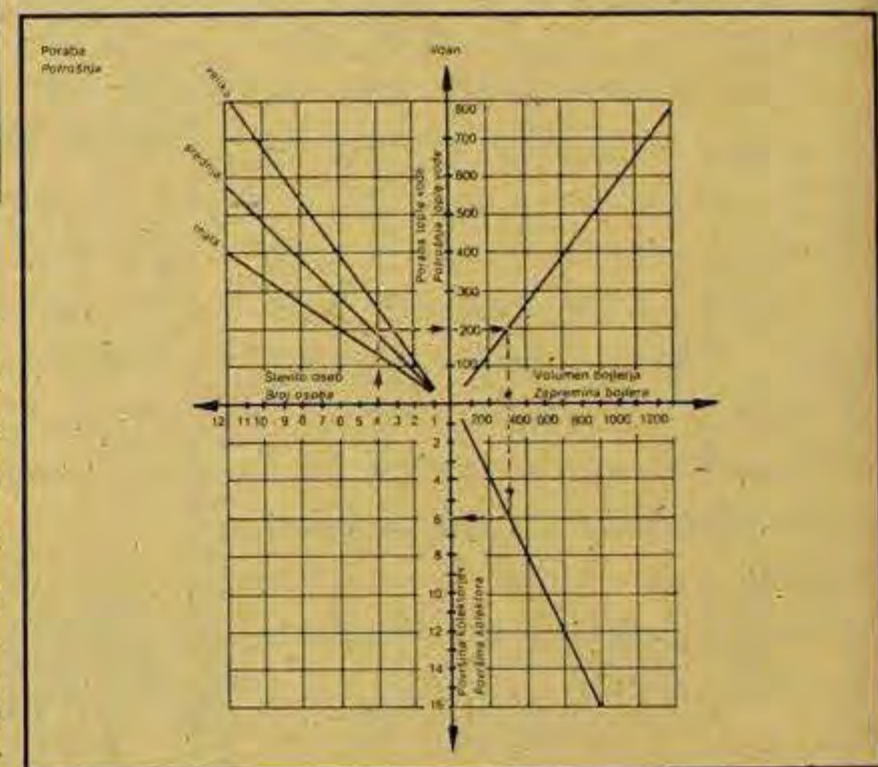
Sl.5

jenjivač topline u bojleru i spojne cijevi) i on nema izravnog kontakta sa PTV (nema miješanja). Radi zaštite od smrzavanja uzimamo mješavinu antifrizna i destilirane vode (na taj način sustav možete koristiti tijekom cijele godine). Nisu zanemariva ni antikoroziivna svojstva antifrizna, zbog dodanih inhibitora. Najbolje je koristiti antifrizne na bazi polipropilen-glikola, koji su neotrovni i

ekološki prihvatljivi. Međutim, zadovoljit će nas i domaći antifriz, na bazi etilen-glikola, koji su doduše, otrovni, ali su i znatno jeftiniji. Kriterij otrovnosti je značajan zato što u slučaju havarije sustava može dospjeti u krug vode za piće.

Kako dimenzionirati sustav?

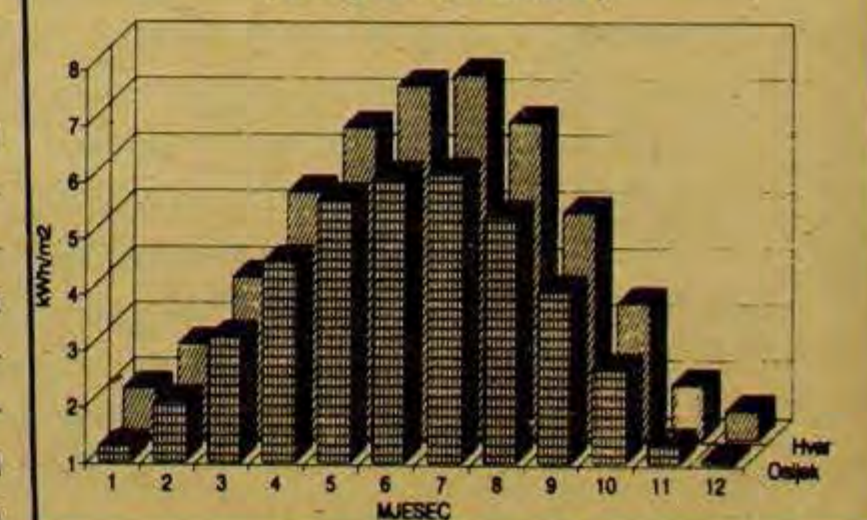
Ovisno o namjeni objekta i broju osoba, postoje načini za proračun sustava. Proizvođači daju i pojednostavljene načine, npr. pomoću nomograma, tako da svatko otprili-

Sl.6

ke može znati koliko kolektora i koliki bojler treba. Konačni odabir treba, naravno, prepustiti stručnjacima (slika 6). A cijene? Uzmimo ovako: "Končar" kolektor košta oko 600 DEM, vrhunski uvozni kolektori koštaju oko 1.100 DEM, vijek trajnosti im je i do 20 godina. Domaći bojler od 300 litara košta oko 1.000 DEM, a vrhunski uvozni i do 3.000 DEM, vijek trajnosti im je i do 12 godina. Treba dodati i bakrene cijevi (duljina cijevi ovisi o tipu sustava i o konkretnom objektu), zatim medij, armature, eventualno pumpu i automatiku.

GLOBALNO SUNCEVO ZRACENJE (Srednje dnevno u kWh/m²)

Sl.2

Koliko se to isplati raditi u Vojvodini?

Stupanj djelovanja kolektora ovisi između ostalog, o vanjskoj temperaturi, temperaturi medija u kolektoru i ponajviše o intenzitetu sunčeva zra-

čenja. U usporedbi s Jadranom temperatura okolice jest niža, ali zato intenzitet (i ukupna dozračena-energija) sunčeva zračenja tek neznatno zaostaje za srednjom Dalmacijom. Razlika je nešto izraženija tek u usporedbi sa Hvarom (slika 2). To su glavni parametri koji utječu na djelotvornost so-

larnih sustava, a oni govore u prilog tezi s početka teksta da se ovakvi sustavi itekako isplate i u kontinentalnim krajevima.

Damir Žilić

KULTURA

Osmi saziv kolonije slamarki u Tavankutu

BLAGO U SLAMI

Tavankut - Tavankut je ove godine bio po osmi puta domaćin umjetnicima koji za svoju inspiraciju pravi izraz nalaze u tehnici slame. Sudionici kolonije najvećim dijelom bili su iz Subotice, a njihov rad i ovoga se puta odvijao u prostorijama OŠ "Matija Gubec", a u organizaciji HKPD "Matija Gubec".

Kolonija je svečano otvorena 16. srpnja uz prisustvo istaknutih kulturnih i političkih djelatnika grada na kojoj je prikazana izložba iz bogate zbirke slikanja u tehnici slame. Predsjednik HKPD "Matija Gubec" gospodin Branko Horvat prigodnim je riječima pozdravio sudionike kolonije, a o značaju ovog, već tradicionalnog saziva govorila je gospođa Katarina Tonković. Nakon otvaranja uslijedio je kulturno-umjetnički program kojega su zajednički

pripremili članovi HKPD "Matija Gubec" iz Tavankuta i "Bratstvo" iz Ljutova.

Rad kolonije trajao je od 16. do 24. srpnja, gdje su umjetnici jedan dan svog stvaralaštva poklonili Subotičanima kada su na Trgu Slobode izlagali svoje još nedovršene radove.

Treba istaći da je kolonija u proteklih godinu dana izgubila dvije značajne svoje članice i to Katu Rogić, najstariju slamarku i Ibolyu Balažević koja nije navršila niti punih 17 godina. Stoga je tijekom održavanja kolonije u tavankutskoj crkvi održana sveta misa za sve njene pokojne sudionike.

Svečano zatvaranje bilo je 24. srpnja programom Akademije, izvedenog u sklopu obilježavanja "Dužijance '93".

(p.v.)

Male zvijezdice

U "Bunjevačkom kolu" održana književna večer posvećena Ivanu Pančiću

U ZNAKU NATPIVAVANJA

Subotica - Pokojnom pjesniku Ivanu Pančiću u spomen, a u okviru ovogodišnje "Dužijance", 27. srpnja otvorene su književne večeri koje predstavljaju jedan od sadržaja bogatog programa koje je organizator pripremio.

Tema književne večeri su bile pjesme iz zbirke "Natpivavanje" koje su recitali članovi recitatorsko-dramske sekcije "Bunjevačkog kola", a koje je pripremila sestra Eleonora Merковиć. Pokojni pjesnik je u svojim pjesmama pisao o Subotici za koju je bio vezan svim svojim bićem. O njegovom literarnom stvaralaštvu, kao i o istaknutom radu iz domene neuropsihijatrije govorio je gospodin Zlatko Romić, dok je kritičku analizu pomenute zbirke pjesama dao gospodin Branko Jegić.

I pored sparnog vremena prostorija velike sale "Bunjevačkog kola" bila je ispunjena do posljednjeg mjesta što samo dokazuje visok stupanj zainteresiranosti ovdašnje publike za stvaralaštvo lokalnih spisatelja.

(z.r.)

K U L T U R A

U okviru proslave "Dužijanca '93" održana književna večer Lazaru Merkoviću

HVALA BARDU

Lazar Merković

Subotica - Pred prepunom velikom salom "Bunjevačkog kola" 3. je kolovoza održana književna večer bardu subotičke pisane riječi Lazaru Merkoviću. Voditelj večeri bio je gospodin Vojislav Sekelj vrstan znalac stvaralaštva Lazara Merkovića, koji je u živom razgovoru sa njim uspio publici predstaviti tek dio bogate prošlosti istaknutoga pisca i kulturnog miljea grada u prošlosti, a napose u periodu od prije dvadesetak godina.

Sam program bio je sačinjen od nekoliko cjelina. U prvom dijelu članovi recitatorsko-dramske sekcije "Bunjevačkog kola" koje je pripremala sestra Eleonora Merković recitali su pjesme iz zbirke pjesama "Osame". O samom pjesništvu Lazara Merkovića govorio

je gospodin Branko Jegić, a o romanu "Put dug pet života" gospodin Zlatko Romić. Na kraju je sam Lazar Merković rekao nešto o svom prevodilaštvu kojim se bavi preko trideset godina, a za koje je ove godine dobio nagradu i od predsjednika Republike Mađarske *rpáda Göncza (Arpada Genca), da bi članovi recitatorsko-dramske sekcije izrecitali dvije pjesme Dezsöa Kosztolányia (Dežea Kostolanjija).

Ovo je bila druga književna večer posvećena poznatim subotičkim spisateljima u okviru ovogodišnje "Dužijanice" i, pokazalo se, da je ovo odličan potez organizatora, jer je sve funkcioniralo besprijekorno.

(z.r.)

U Đurđinu 1. kolovoza održana "Dužijanica"

SVEČANO I ZABAVNO

Đurđin - Svečanom misom, u znak 50-te obljetnice misništva oca Ante Stantića, rođenom u Đurđinu, a sada karmelićaninu iz Zagreba, trenutačno u Grazu i povodom 80-te obljetnice rođenja pokojne Kate Rogić, najstarije umjetnice u slikanju u tehnici slame, također rođenoj u Đurđinu, otvorena je ovogodišnja "Dužijanica". Misi su prisustvovali i ovogodišnji bandaš i bandašica Marinko Miljački i Zorica Bašić, kao i vlč. Bela Stantić, vlč. Andrija Anišić i vlč. Lazar Ivan Krmpotić.

U večernjim satima održana je Akademija, u sklopu koje su bila upriličena dva predavanja vlč. Lazara Ivana Krmpotića i konzula Republike Hrvatske u Mađarskoj Nace Zelića, kojega je pročitao profesor Stipan Stantić, te izložbe slikarstva u tehnici slame i stalna postavka Kate Rogić i Marije Ivković Ivandekić.

Ispred župe Svetog Josipa Radnika je u večernjim satima upriličeno kolo uz pratnju tamburaškog orkestra "Hajo" iz Subotice.

(m.d.)

Na parceli u Šišković selu održano natjecanje risara

KAO NEKOĆ - DA LI SAMO KAO PODSJEĆANJE?

Subotica - Najatraktivniji događaj ovogodišnje "Dužijanice", natjecanje risara, odvijao se ove godine nadomak Subotice, u Šišković selu. Natjecanje je počelo "pletanjem uža", tj. pripremom risara za košenje. Nakon toga, uslijedio je tzv. "risarski ručak" (doručak) da bi se na koncu sudionici, njih 16, natjecalo u načinu košenja kako je to nekoć bio običaj u ovim krajevima. Kao najbolji pokazali su se natjecateljski par Klara i Stipan Kujundžić iz Male Bosne koji su osvojili 1675 poena. Kao drugoplasirani par bili su Rozika Šarčević i Joso Kujundžić, a na treće mjesto su se plasirali Rozika Bajić i Ivan Gedović.

Nakon proglašenja pobjednika, mnogobrojnim gostima prikazan je dio načina vršidbe na tzv. "mašini vršačici", tj. "kasli". Stariji posjetitelji su imali prigodu još jednom se podsjetiti kako je to nekad izgledalo, a oni mladi i na ovaj način nešto naučiti.

Organizator i glavni sponzor ove priredbe ZZ "Salaš" za uzvanike su priredili ručak, da bi se nakon njega u poslijepodnevnim satima održale konjičke utrke na hipodromu Pere Šarčevića iz Šišković sela. Na ovu je manifestaciju pristigao još veći broj gostiju, kako iz grada, tako i iz okolnih sela.

Na kraju je uz zvuke omladinskog tamburaškog orkestra "Ravnica" održano kolo, s kojeg su se mnogi vratili kasno u noć.

(z.r.)

Pobjednički par s desne strane na slici

F E L J T O N

Piše: Marko Kljajić

HRTKOVCI

Malobrojni su bili u Hrtkovcima oni koji su pozdravili dvadesetsedmogmartovske demonstracije s parolama "bolje grob nego rob", "bolje rat nego pakt", kao i rušenje vlade Cvetković - Maček. Stariji ljudi su bez dvoumljenja, poučeni iskustvom iz Prvoga svjetskog rata, glasnim šapatom predviđali novi, skori rat. Vojni obveznici su smišljali brojne načine kako eskivirati mobilizaciju, iz straha, ili iz određenih predubjeđenja. Jedino su spokojni bili domaći Nijemci, sigurni da vrijeme koje dolazi, radi za njih.

U ranim popodnevnim satima 12. travnja 1941. dijelovi njemačke 8. tenkovske divizije ušli su u Hrtkovce. Dva tjedna nakon toga u selu su se pojavili ustaše iz sastava Ustaške bojnice iz Mitrovice. U 1944. godini bilo je mnoštvo događaja koji su Hrtkovčane dovodili u situaciju između radosne strijepnje i opravdanog straha. U neposrednoj blizini sela djelovao je sa svojom jedinicom najpoznatiji hrtkovački partizan Viktor Gunjak, a tijekom čitavog ljeta vrzmali su se po Srijemu duž Save i četnici. Primjećeni su i u hrtkovačkom ataru. I ne samo da su primjećeni, već su i slobodno šetali selom, tražeći, navodno, suradnju s Hrtkovčanima protivu partizana. Sve strukture vlasti bile su zapravo zaplašene izgledom i ponašanjem četnika, a ustaški tabornik Paja Belan i njegov pobočnik Ante Mijatović (župnik) traže da se četnici protjeraju preko Save.

Titov poziv da domobrani prijeđu u redove NOVJ 1944. prihvaćen je u Srijemu. Tako je zapovjednik-narednik Oružničke postaje Hrtkovci Stanko Bos preveo svoje žandarme u partizane kod Klenka, a to isto učinio je i domobranski satnik Krunoslav Tkalac sa svojom domobranskim satnijom.

Iz dnevnčkog zapisa jednog Hrtkovčanina koji je vrlo škrto opisivao događaje toga vremena, osim političkih, pedantno i precizno zapisano je sljedeće: 7. listopada

1943. "Otišli Švabi, komšija Adam Petrović prenio na čuvanje (nadao se vratiti) 1 radio, 1 šivaću mašinu, jednu kravu, jednog brava, 200 litara vina." A 25. listopada "Došli partizani i sve što je komšija predao ja sam dao i predao na poziv vlasti; još sam predao moju oraniju, pušku i revolver." I to je sve.

Hrtkovci su pred sam rat imali 3.107 stanovnika. Većinu su činili Hrvati (1.401), zatim Mađari (926), Nijemci (738), Srbi (42). Radanje Titove Jugoslavije 33 Hrtkovčana nije doživjelo. Nakon oslobođenja sela izabran je mjesni NOO. U taj odbor ušli su uglavnom viđeniji Hrvati i Mađari. Bili su to Antun Pepčić - Tona, Petar Nilić, Martin Turkalj - Beljac (predsjednik NOO), Nikola Manceta - Brka, János Rác (Janoš Rac) i Mihajlo Dostanj. Imali su pune ruke posla, ali su pokazali pravu umješnost i mudrost rukovođenja u složenim vremenima, kakva su bila ona nakon rata. To se osobito pokazalo kada su se u Hrtkovce počele doseljavati brojne kolonističke obitelji. 1946. je godina velike kolonističke seobe naroda koja je zahvatila i ovo selo. Iz Slavonije je došla 21 obitelj: Vukojevići, Vukmanovići, Milanovići, Sibirčiči, Bjegovići, Radenovići, Savići, Grbići, Zastavnikovići, Rajakovići i Hojdanići. Doseljenici iz Srijema su pridošli sa 33 obitelji: Jovanovići, Đukići, Veselinovići, Milutinovići, Sušiči, Tepšiči, Vladisavljevići, Opačići, Danovi, Petrovići, Miražići, Spajići i drugi. Kao autokolonisti u periodu od 1946. do 1958. naselilo se iz Srbije 12 obitelji: Brankovići, Rankovići, Matići, Markovići i drugi. Iz Korduna i Like 40 obitelji: Bogovići, Volarići, Obrovci, Šošarići, Raužani, Požege i drugi. Iz Bosne 33 obitelji: Marići, Rudići, Galioti, Samardžije, Butorci, Relote, Subašiči, Čavari, Čosići i drugi. Ukupno se doselilo 129 obitelji u 130 domova koje su napustili Nijemci.

Nije bilo lako u danima siromaštva i odricanja, u sudarima, različitih ubjeđenja i

svjetonazora, različitih vjera i običaja, u ne-sporazumima starosjedilaca i kolonista... Nekoliko kolonističkih obitelji vratilo se u svoje siromaštvo, jer je zov zavičaja bio jači od velikih njemačkih kuća i plodne srijemske zemlje.

Hrtkovci su tipično ravničarsko naselje. Čine ga četiri glavne ulice koje se sijeku pod pravim kutom i još drugih 14 širokih, ušore-

Veliki oltar crkve sv. Klementa

nih i lijepo uredenih. U tom naselju, prema popisu iz 1981. živjelo je 2.855 stanovnika. To je manje nego deset godina ranije kada je bilo 3.081 stanovnik, a znatno manje nego 1961. kada su Hrtkovci imali 3.265 stanovnika. Iseljavanje iz najrazličitijih razloga i negativan priraštaj prirodan su osnovni razlog smanjivanja broja stanovnika Hrtkovca.

U nacionalnoj strukturi došlo je do značajnih promjena u Hrtkovcima u poratnim godinama. Broj Hrvata 1981. godine opao je u odnosu na 1971. sa 1.500 na 1.178, a smanjen je i broj Mađara i Srba. "Ali jedan postotak u toj sumornoj analizi ipak raduje", zapisao je 1990. jedan Hrtkovčanin, profesor i kroničar, "Povećao se broj Jugoslovena na 569, čak 380 više nego 1971. godine. To je siguran pokazatelj da je međunacionalno poverenje dostiglo visok stepen u sklapanju mešovitih brakova, a iz njih, opet, rađaju se Jugosloveni!"

Tabelarni pregled kretanja broja stanovnika u Hrtkovcima od 1905. do 1981.

Godina	Uk.stan.	Hrvata	Mađara	Njemac.	Srba	Židova	Jogosl.	Ostali
1905	2603	1029	724	695	74	24	0	56
1931	2916	1250	806	752	74	0	0	34
1937	3714	1986	1098	573	11	6	0	40
1941	3107	1401	926	738	42	0	0	0
1971	3081	1500	700	0	700	0	180	0
1981	2855	1178	554	0	491	0	569	63

P I S M A Č I T A T E L J A

**GOSPODI
MINISTARKI**

Cijenjeno uredništvo, "Glas ravnice" čitam sa posebnom zainteresiranošću. Manje-više pročitam sve članke. Ovoga puta u broju 28 mi je zapalo za oči ono što izjavljuje Margit Savović u svom interviewu. Zanimljivo je da ona točno zna što se u Hrvatskoj događa, kako se ljudska prava krše u toj državi, i još mnogo štošta drugoga, dok u njezinoj "Jugoslaviji" nitko ne "krši" ljudska prava. U "Jugoslaviji" se sve "odvija" prema međunarodnim zakonima. Međutim, drugarica Savović se jako vara ili ne želi pogledati istini u oči. Cijela međunarodna javnost upire prstom na Srbiju i Crnu Goru, ili tzv. "Jugoslaviju" zbog kršenja ljudskih prava. Ili je cijeli svijet lud, ili drugarica Savović zna "sve što se događa u svijetu". Možda je drugarica Savović "posisala" mudrost cijeloga svijeta i sada svima zna soliti pamet.

U svojem interviewu drugarica Savović kaže sljedeće: "Srbi u Hrvatskoj nemaju ništa, bez obzira na papire, jer šta oni znače, ako se vrše masovna pokrštavanja i promene imena, kada su izbačeni s posla, kada ne mogu da dobiju državljanstvo". Drugarica Savović ili smišljeno laže, ili uopće nije upućena u stvarnost. U Hrvatskoj uopće nema masovnog pokrštavanja Srba u katolike. To je najveća laž i očita neistina koju drugarica Savović širi među svojim pristašama. Ona će još puno godina morati studirati pedagogiju pa da zna razlučiti pravu istinu od smišljenih laži čime se služi ona i njezin "predsednik" Milošević kojega je cijeli svijet optužio zbog ratnih zločina, i on će kad-tad morati odgovarati pred međunarodnim sudom kao ratni zločinac.

Posao u Hrvatskoj gube ne samo Srbi, nego i Hrvati zbog ekonomske krize. A državljanstvo mogu dobiti samo lojalni građani države Hrvatske. Prema tome će i svi Srbi koji su građani Hrvatske dobiti, kao i svi ostali, domovnicu i hrvatsku putovnicu.

Gospođa ministarka mora shvatiti da njezina "Jugoslavija" nije još do sada priznata od međunarodne zajednice i američki State Department (Stejt Di-

partment) uopće ne priznaje niti Srbiju, a niti Crnu Goru koje sačinjavaju "Jugoslaviju". Savovićkina "država" mora proći kroz "sito i rešeto" međunarodne zajednice, jer o tomu ne odlučuje niti ratni zločinac Milošević, a niti ona sama. Bilo bi zgodno da drugarica Savović nauči barem neke norme međunarodnog ponašanja civiliziranog svijeta.

S poštovanjem

vlč. Ivan Skenderović

Alden, N.Y.

U.S.A.

**VALTER BRANI
VOJVODINU**

Bački Petrovac ima 8.000 stanovnika, 95% Slovaka, 5% ostalih (Jugoslavena, Hrvata, Mađara, Muslimana, Albanaca, Rusina).

Studenj '92. - na stadionu je bila ispisana parola ćirilničnim pismom "Klaćemo Slovake!", "Kasapitelji ustaša" i četiri ocila... Četnici po prvi puta javno izražavaju svoje osjećaje spram Slovaka. Grupa autora je došla izvana, iz udaljenih srpskih sela ili Novog Sada. Parole su ispisane noću. Milicija je bila obaviještena, ali nije bilo niti istrage, niti se u vezi s ovim parolama bilo što pokrenulo.

Siječanj '93. - nakon izbora u prosincu '92. u petrovačkoj općini pobijedio je uvjerljivo Milan Panić (7.000 glasova) ispred Zlobe (1.000 glasova), međutim mjesni odbor SPS-a provokativno stavlja u svoje izloge Zlobin poster. Visio je tamo cijeloga dana, a kada je pala noć bio je uništen farbom, a ispod, na zidu je osvanula parola: "Nema hleba - tako treba!" (latinićom). Milicija je drugoga dana privela 50-ak mladića u postaju zbog ove parole. Milicija počinitelje nije našla, niti je mogla, jer je počinitelj bio cijeli Petrovac! Bolje da su "plavi" odgledali film "Valter brani Sarajevo", Valter je bio cijeli grad. Zatim su na ulazak u varoš postavili ćirilniće table, i bez slovačkog umjesto do tada slovačkih i latinićnih. Naravno, te table tamo nisu bile niti cijeli dan, već su sve bile uništene. Tko je počinitelj tragali su milicajci. Zna se - ponovno "On". I tko je još po varoši u ljeto '90. ispisao pa-

role "Vojvodina - domovina", "Ne dam svoja vojvodanska žita, evo tebi, Slobo, kita!" i drugo.

Jer, "Valter" je cijela varoš, jer Bački Petrovac (prije Drugog svjetskog rata: Slovenski Petrovac) je varoš vojvodanska, tu ljudi čitaju "Borbu", "Hlas ludu", "Glas ravnice", "Novu Vojvodinu", gledaju (i) HTV... Metropoloa Slovaka u Vojvodini, i sve je češće na udaru srbijanskih medija (fašistički list "Dnevnik", naslov: "Bački Petrovac - ustaško leglo" itd.). Poznato je prijateljstvo Slovaka i Hrvata, kao i prijateljstvo sviju onih koji Vojvodinu osjećaju svojom domovinom.

Ban slovački

Vojvodina forever

**TKO ŽIVI, A TKO
VLADA U SONTI?**

Sonta je podunavsko mjesto u zapadnoj Bačkoj sa oko 5.000 stanovnika. Prema posljednjem popisu izjasnilo se: Hrvata 3.481, Jugoslavena 884, Šokaca 382 i Srba 368. Podaci iz popisa dovoljno govore tko živi u Sonti, a sljedeći primjeri pokazuju tko vlada.

Sve ovo ne bi bilo važno da se u posljednje vrijeme nisu počele dešavati sasvim nerazumne stvari, a sve u stilu novih propisa Republike Srbije.

Prvo, mjesto je bilo bez tabli sa nazivom, a onda smo dobili one sa nazivom naseljenog mjesta, ali samo na ćirilici, što su mladi odmah čitali kao COHTA (čitali su latinicom). Drugo, kao bomba je odjeknula vijest da će se u Sonti graditi pravoslavna crkva i to u strogom centru. Narod se uzne-mirio, a kako i ne bi kada mjesni samodoprinos teče, a ništa se ne gradi. Kao treće, preko noći su osvanuli novi nazivi ulica na ćirilici, i naravno u duhu onih 368 stanovnika Sonte, iako je prijedlog DSHV-a bio malo drugačiji i primjeren narodu koji tamo već stoljećima živi.

Pored ovih "demokratskih" poteza, već desetljećima se na čelu svih važnijih funkcija u selu nalaze ONI (škola, zadruga, "Novitet", kudeljara...). A kao najveći kuriozitet je da se na čelu našega KUD-a nalazi čovjek koji nema nikakve veze sa Šokcima, a ipak odlučuje o njegovom radu.

Poštovani čitatelji, nakon ove suhe retrospekcije podataka, prosudite sami tko živi, a tko vlada u Sonti?

P.S. Sonta

DUŽIJANCA

- Ajde, digni se! Nećeš mi valjda do podne crkavat? Ni pilež nije naranjen! Krave muču, a i krmači treba dat mošlik.

Čujem kako moja gospoja očitava jutarnju litaniju.

- Najlakše se oždrit, pa crkavat po cio dan!

Ustanem, dotiram se u kupatilu i sidnem za astal da popijemo kafu. Srknem oma, al opečem jezik i opcujem.

- Nije to mošlik da navališ ko krmača. - od srca se nasmije moja "lipča polovina".

I ja se nasmijem priko opečeni usana. Nije ona toliko bisna koliko se pravi, kad je i kafu skuvala. No, što jest-jest. Glava mi još pomalo zvrči ko večer. Pa nisam ja više baš u cvitu mladosti. Šta je za mene kadgod bilo popit kovčeg piva, jel par bokala vina, jel po litre rakije? Ništa. Al, šta ćeš, matori se. Pa naposlitku, nije ni čudo.

Juče je bila dužijanca na Šišťaku. Prvi put otkako je svita i vika. Polagacko se prisićam jućerašnjeg dana. Gospoja je navrat-nanos popila kafu i već ordinja labošćkama po kujni, a ja zapalio cigarettu, otac je njezin, ni da je skupa, pa se prisićam. Ova švercovana mađžarska kafa baš prija, pa mi ni glava više toliko ne zvrči. E, ovako je to bilo, koliko se ja sićam.

Lipo sunćano jutro. Vrućina ko u krušnoj peći. Kad smo stigli, risari su upravo završili užtrkljivanje u frišćkom košenju, risaruše u rukovetanju, vezanju, nošenju i kupljenju mršavine. Risari u bilim dugaććkim gaćama i pruslukima, a risaruše u sefirima. Skupilo se fajin ćeljadi. Bilo je limuzina i iz stranski varošći, ko na priliku iz Beograda, pa možda još i niže. Poznatog svita na sve strane. Ja sav vaćan prid mojom gospojom što me toliko svita pozna i još više, što me oma zovu pod šatru na pivo.

- Ta neš valjda pivo? Pa ni rućo nisi. - mune me laktom u rebra.

- Dašta ću? Kuš odbit ćovika? Moć se nać uvriden. - i tako se ja otarasim "umprofora".

Nek ide u žensćko drućstvo, a ja ajd pod šatru. Samo što smo nazdravili, kad onaj s mikrafonom viće:

- Poćima vršidba!

Ajd mi tamo. Stećemo pivske boće ko oslobodioci šmajsera. Kad stvarno: kasla. Ko kadgod kad sam još ja vr'o na mašini. Dićurlija trći okolo, a stariji i vijaju ko piliće od svinjsćkog alova. Ne znadu dćca, a di bi i znala kad ni njevi baće ni nane nisu vidili kaslu. Jelte, Vi koji pamćite, znate kako to moć bit zdravo opasno, ako se nedajboće pokida koji kajiš. Svi su tu ko kadgod. Čak je i dobošćlanjka nosila vode ranjaću. Čovik pod radojom s krivim vilama, koljari, plivarke, kola s lotrama na koja se tovari mereć s maće. Ta, kaćem Vam, sve ko kadgod, u dobra stara vrimenta, kad je naš dinar bio kogod i šćtogod. Jedino gepeza nisam vidio. On je cigurno s dobošćlanjćkom, jel plivarkom oćo u kuruze. E, stara dobra vrimenta... Kad je jedan voz ovršen, došlo je vrime užni.

Velika šatra u Bedićovoj avliji, pa šta da Vam kaćem, ko za troje svatove. Jelda, dućijanca je, pa se narod treba i naist. Svaka ćast zadrugi "Salaš"! Zdravo je lipo to pripravila: i ića i pića. Zadrugari, gosti s pozivnicama išli su pod šatru, al kako u svakom žitu ima kukolja, tako je bilo i ode. Oni brez pozivnica sili su još posli rućka, valjda da ne propušte najglavnije. Bilo je i taki koji su na jednu pozivnicu doveli i pretelje. Pokoji s pozivnicom koji se nije pašćrio na vrime nije imo mista za astalom. Bilo je i taki koji su pokidali pozivnicu i bisni oćli kući i naili se kruva i slanine. Jedan je i plaćko što pokojnog didu nije mogo dovest na užnu. No, bilo kako bilo, užna je bila zdravo dobra. Konobari su bili frišćki ko trćišni inšćpektori. Piva, vina, rakije i to domaće "krušćke" nikom nije usfalilo. Piva je bilo toliko da je jedan, zvan, jel nezvan gost, to ne znam, dobio i u dćep. Kad se bunio, dobio je i

ćušćku. Posli se više nije bunio. Kako vidite, u ovom veselju nićeg nije falilo. Moram još spomenit tamburaše i igraće, a obašćko igraćice "Bunjevaććkog kola" koji su nam ćisto duću razgaljivali.

Posli užne, bila je konjsćka trćka. To je bio, što kaću, pravi "šou". Starter da znak, pa ko kad stigne na start, oplete konja kandćzijom i trćk. Ovi na cilju nisu uvik bili cigurni koji je konj prvi jel poslidnji, tojest u koju trćku spada: jel je prvi od ove, jel poslidnji od one. Koliko sam ja razabro, bilo je i kaćnjavanja. Koćijaš, ćiji konj nije lipo trćo, moro je platit sudijama kaznu i to ne u tvrdoj, već u tećnoj valuti. Minimalna kazna: dva piva, pa do kovćega. Bilo je i taki koji nisu bili u kondiciji za trćku. Baš jedan, izgleda, izgleda dobro nakvašen, izvalio se pod slamu baš kod cilja i zaspo. Niki bećari ga pokrili slamom i udarili krićž više glave. Kad su i stariji poćeli rućit, kazli su da ga neće zapalit. No, i ja sam mogo dobit priko ušćvi kad sam jednom konjaru kazo da mora potpaćit kobilu, ko pokojni Vizija Čedu, da ne padne. Pa stvarno, tom konju se vide rebra ko leće kad vijar skine crip sa strije. Pravo je ćudo, kako je mogo stat, a ne još i trćat. No, sve u svemu, dobro je i veselo prošlo, ko u crnogorsćki svatovi. Cigurno znate za ono kad su Crnogorca pitali kako su prošli svatovi, a on: "Lijepo, lijepo. Svega dva ranjena." Pa i tu je bilo: "Lipo, lipo. Svega jedan isćušan!"

bać Stipart

NK "Bačka" nakon završene nogometne sezone

TREBALO SAČUVATI OKOSNICU MOMČADI

Nogometni klub "Bačka" je završila sezonu 1992/93. na drugom mjestu u Vojvođanskoj ligi, iza istoimene momčadi iz Bačke Palanke, što joj je bilo dovoljno za plasman u

viši rang natjecanja. Tako će se nogometna subotičkih "crveno-bijelih" od iduće sezone natjecati u Trećoj ligi.

Na žalost "Bačku" je nakon završetka prvenstva u prijelaznom roku napustila gotovo cijela momčad, čije bi iskustvo i zavidno nogometno umijeće sigurno dobro došlo u višem rangu natjecanja. Odlazak Trivunova u "Spartak", Szilija i Steinera u Mađarsku poput i drugih istaknutih prvotimaca umnogome će se osjetiti u kvaliteti momčadi. Na čelo stručnog štaba došao je poznati nogometni majstor Josip Zemko, čije će iskustvo sigurno dobro doći.

Sve pripreme obaviti će se u Subotici, a u ciklusima od tri dana radit će se dva puta dnevno. Odluka NSJ da u Trećoj ligi nastupaju tri igrača ispod 21 godine ne zabrinjava Zemka i njegove suradnike. Napro-

tiv, "Bačka" bi pristala igrati i sa više mladih igrača nastupati, jer su im mladost i strpljenje najjači aduti.

Do početka prvenstva momčad će odigrati nekoliko pripremni utakmica, te uz selekciju suziti okvir na 16 igrača u stalnoj postavi. Do sada su Subotičani odigrali tri prijateljska susreta: protiv "Beograda" (0:1), "Pionira" (3:2) i "Tavankuta" (4:0). Do kraja pripremnog perioda očekuju je još susreti sa "Somborom", "Palićem" itd.

"Crveno-bijelima" poželimo u narednoj natjecateljskoj sezoni mnogo uspjeha i sportske sreće.

Petar Kuktin

Tradicionaolne konjičke utrke pod nazivom "Dužijanica" održane 25. srpnja

"THADROW" POBJEDNIK

Subotica - I ove su godine konjičke utrke u okviru "Dužijance" privukle veliki broj zaljubljenika u konje, kako iz Subotice, tako i iz ostalih mjesta širom Vojvodine. Pred više od 3.000 gledatelja sedmogodišnje grlo "Thadrow" sa vozačem **Zvonkom Bogdanom** je očekivano prvo prošlo kroz cilj. Drugoplasirano je bilo grlo "Asco-ta" sa vozačem **Petrom Sarićem**, na trećem mjestu bilo je grlo "Sesil", a na četvrtom "Drim". Gradonačelnik Subotice **József Kasza** (Jožef Koso) pobjedniku je uručio prekri-vač i pobjednički pokal.

Program konjičkih utrka počeo je doista svečano. Iako je početak bio najavljen za 15 sati, to je bio samo "mamac" za sve koji se nađu da

prisustvuju kako se **Stipan i Klara Kujundžić** kao najbolji ovogodišnji risar i risaruša u karucama, uz pratnju Subotičkog tamburaškog orkestra dovoze pred gledatelje na prepunom hipodromu. Nakon toga, od 15 sati i 30 minuta počele su konjičke utrke, a bilo je ukupno predviđeno devet točaka u kojima su sudjelovali jednoprežni kasači.

Treba istaknuti da je organizacija utrka u cijelosti uspjela, a kako reče gradonačelnik, nadamo se da će idućeg ljeta utrke biti, ako ne ovako dobre, onda još bolje. Poželimo to zbog sviju nas.

(z.r.)

PROGLAŠEN BANDAŠ I BANDAŠICA

U subotu 7. kolovoza u velikoj dvorani "Bunjevačkog kola" proglašeni su bandaš i bandašica ovogodišnje "dužijance" **Ivan Piuković** i **Verica Malagurski**, a izabrane su i "najlipče pratilje".

ISPRAVKA

U prošlom broju lista na strani 17, greškom je umjesto imena **Zorana Mulića** stajalo **Dragan Mulić**, te ime tamburaškog orkestra iz Rume "**Branko Radičević**", a ne "**Branko Krsmanović**". Na strani 22 umjesto **Mónika Szeles** napisano je **Monika Széles**. Molimo sve čitatelje koji su greške zamijetili, kao i one na koje se one odnose da nas ispričaju.

Uredništvo

Za Vašu biblioteku**SELJAČKE OBITELJSKE ZADRUGE**

U izdanju publikacije Etnološkog zavoda u Zagrebu je izdana knjiga pod naslovom "Seljačke obiteljske zadruge - izvorna građa za XIX. i XX. stoljeće". Opisani su način života, rada i obiteljska stabla osam obitelji iz cijele Hrvatske, a među njima i zadružne obitelji roda Balažević-Marinkić iz Tavankuta u vremenu od XIX. stoljeća do 1946. Ako želite saznati nešto više o životu u seljačkim obiteljskim zadrugama, koje su bile dio naše ne tako daleke prošlosti, ili ako želite saznati nešto više o obitelji Balažević-Marinkić, onda ovu knjigu nikako nemojte propustiti.

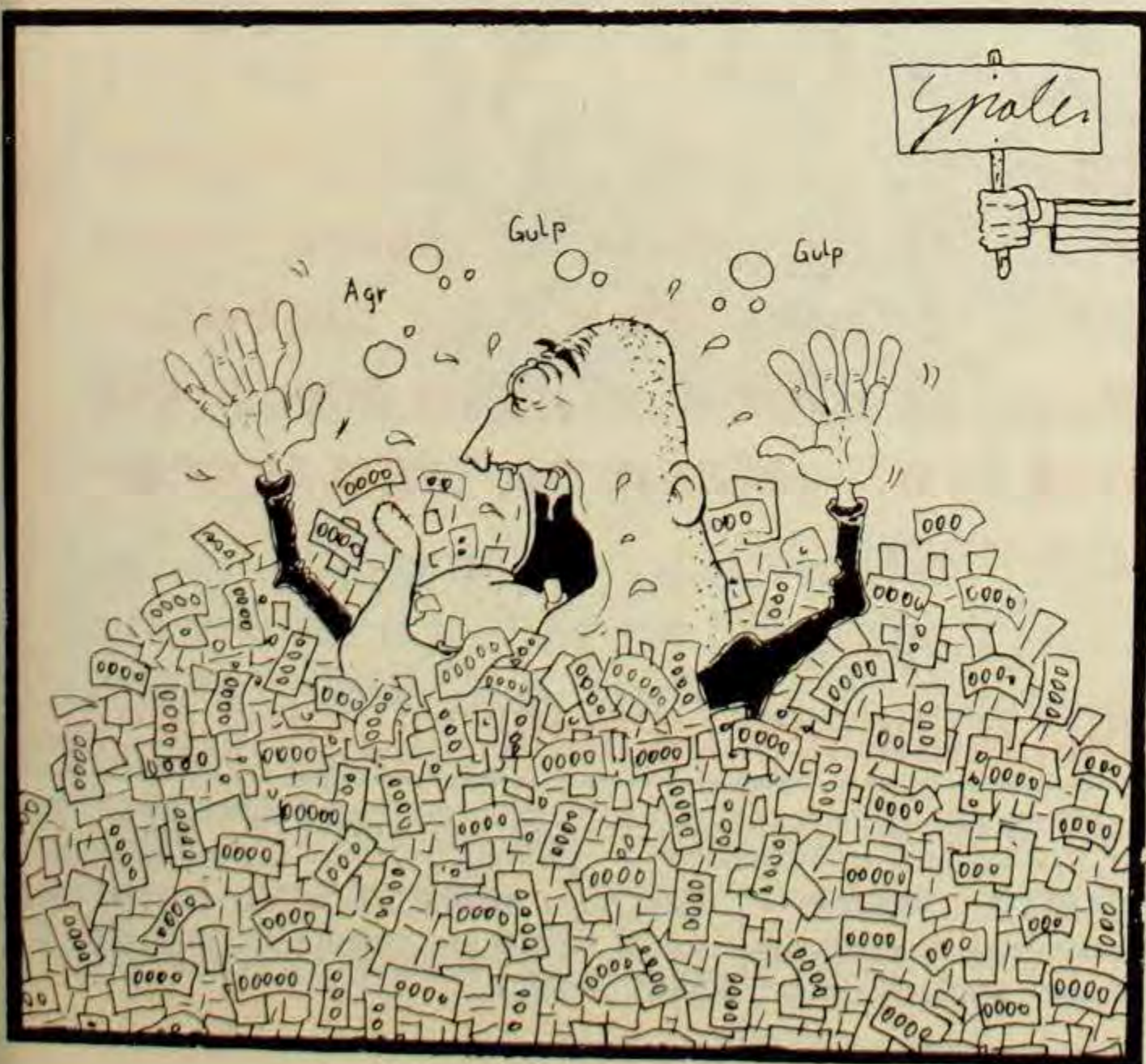
Cijena knjige je 7 DEM, a za detaljnije informacije obratite se našoj tajnici na telefon: (024) 51-348, ili na adresu: Trg Lazara Nešića 1/x 24000 Subotica, Vojvodina.

SJAŠI MURTA

Mijenjaju nam se "predsjednici", "ministri", "novci"... Sve nove njuške i stvari. Ništa od toga ne prepoznajemo, jer su samo prolaznici i odveć kratko traju da bismo ih zapamtili. S druge strane, ono na čega smo navikli, brzo zaboravljamo. Ljetovanje, zimovanje? Što je to? Benzin, cigarete, kruh, (pravi) novci, miran san? Spisak je zaigurno mnogo dulji, ali ono što vrijedi zapamtiti u ovoj Stradiji je: ma što nam ponudili kao nešto novo, ne smije se smetnuti s uma da je to samo "Sjaši, Murta..."

*Odskočna daska za
budućeg predsjednika*

**Nova novčanica od 500.000
tisuća milijardi štampaće se
na toalet -papiru sa
zaštitnom niti & sa
alkoholnim znakom u koji
je ugrađen lik Mladića. Ova
novčanica ima dimenzije
cevi 82mm x 120mm.**

Petar Luković

"Vreme", 9 kolovoza 1993.

"DUŽIJANCA '93"

15. kolovoza 1993.

● SVEČANA PROSLAVA DUŽIJANCE

1. U 8.30 sati u Keru kod crkve sv. Roka okupljanje sudionika u svečanoj povorci

- bandaš i bandašica
- seoski bandaš i parovi
- djeca u narodnoj nošnji
- ostali sudionici u narodnoj nošnji
- svečane zaprege; karuca, fijakeri...
- konjanici, barjaktar, ostali puk koji želi na svečani način u povorci ići na svetu misu u Katedralu

U 9 sati polazak iz Kera ispred crkve sv. Roka na svečanu svetu misu u Katedralu.

2. U 10 sati svečana sveta misa na otvorenom prostoru u parku, pored Katedrale

3. U 11.30 polazak svečane povorke ispred Katedrale, kroz grad ulicom Matka Vukovića, Strossmayerovom, pored Gradske kuće, odlazak na Trg slobode. Bandaš i bandašica predaju gradonačelniku kruh od novoga brašna na svečanoj bini, salašu na trgu u centru grada pored Gradske kuće.